

Storlien genom tiderna

Författare:
Carl Nordenson

Författaren var en av förgrundsgestalterna i Skid och Friluftsförbundet. Han ingick i styrelsen på 20- och 30-talet som sekreterare. Han förekom flitigt som författare till olika artiklar i "På Skidor", redan i årgång 1899/1900. På 20-talet var han även Sekreterare i Kgl. Järnvägsstyrelsen och i Svenska skiddelegationen. Han bodde då på Drottninggatan 114, Stockholm.

Manuskriptet till denna text återfanns 1998 hos Einar Ljungström, Storlien i. Sb. med bouppteckningsarbetet efter hans frånfälle. Originalen innehas av hans son Reidar Ljungström, Brunflo.

Bernt Mevik

Storlien genom tiderna.....	3
Gränsregleringen 1742-43	3
Storlientraktens bebyggelse	4
Mellanriksbanan Östersund — Trondhjem.....	5
Den Westerlundska tiden.....	7
Skidlöparna upptäcker Storlien.....	9
Skolungdomens fjällfärder	10
Skolungdomens skidstuga i Storlien	10
Donationen.....	13
Twisten med arrendatorerna	15
Prinsstugan i Storlien.....	15
Bånggården.....	16
Generalplan för bebyggelsen.....	16
Statens Järnvägars medverkan vid Högfjällets utbyggnad.....	16
Den andra utbyggnaden av Högfjället	18
Har S.J. engagemang i Storlien varit lönsamt för staten?	19
Den sportsliga utrustningen	20
Krigsåren 1940 — 1945	20
Bolagets ekonomi.....	20
Männen i ledningen	21
Bilvägen till Storlien	21
Uttalanden om Storlien	22
Oscar Levertin	22
Verner von Heidenstam	22
Erik von Wolcker	22
Elli Björkstén	23
Carl Svedelius	23
Arvid Björkman	23
Elin Hedberg	23
Elin Hedbergs dikt.....	24
Bänkarna	24
Vägsystemet	24
Fröken Carlholm:	24
Olles bänk	24
Lycka på färden	24
Sakta i backarna	24
Generalens bänk	25
Finska bänken.....	25
Förmaket	25
Trekanten	25
Lagerlunden.....	25
Taburetten	25
Doktors bänk	25
Farbror Ö:s bänk	25
Jeannes bänk	25
Hvisslingsbänken.....	26

Uggleboet.....	26
Gordiska knuten.....	26
2:dra vindskyddet (Kråkslottet)	26
Radiumkällan	26
Friskt mod.....	26
Louises bänk	26
Tyska bänken.....	26
Prostarnas bänk.....	26
Stinas bänk	26
Vilja är kraft	26
Gustenhäll.....	26
Jaquette.....	27
Hedda von Rosens bänk.....	27
Azalea	27
Namnförändring.....	27
Norska hotellet.....	27
Storliens_sanatorium	27
Storliens_pensionat.....	27
Högfjällspensionatet	27
Storliens Högfjäll	27
Karta	28

Storlien genom tiderna

Några anteckningar och data i anledning av att Storliens Högfjäll i 25 år varit i Skid- och Friluftsförbundet ägo.

Fjällvärlden har alltid haft något tilldragande hos sig. Motiven ha dock växlat. Linné Bestiger under sin lapplandsresa 1752 de höga bergen av vetgirighet, aldrig ledd av sin känsla för det vackra i naturen. Han tecknar fjällen som farliga ting "gruveliga höga", och de bedraga på mångahanda sätt till landets ogästvänlighet. Under det orden "fjäll och snö" hos oss sena tiders barn utlösa en känsla av glad förväntan, talar Linné om den odrägliga vintern" Inför de norrländska myrarna känner Linné stor fasa.

Med den allmänna uppräckning, som kännetecknade 1880— talet i vårt land. började allmänhetens intresse riktas mot den svenska fjällvärlden. När så år 1882 mellanriksbanan mellan Östersund och Trondhjem öppnades för trafik, kunde de första turisterna börja ströva omkring i de jämtländska fjällen. Till att börja med sommartid. Det skulle ta ännu ett decennium, innan de första skidlöparna upptäckte vad fjällen vintertid ha att bjuda på av skönhet och rekreationsvärde.

Gränsregleringen 1742-43.

En inblick i de jämtländska fjälltrakternas topografi, befolknings— förhållanden, djurliv m.m. får man i bergsrådet, friherre Daniel Tillas berättelse om gränsregleringen mellan Norge och Sverige åren 1742 Och 1743, i vilken han deltog. Ur berättelsen, som har titeln "Jemtlands kännning", förtjänar några uttalanden om sträckan Blåhammaren. Skurdalsporten att särskilt framhållas.

Att gränsreglerarna icke voro några bergsklättrare framgår av följande passus i berättelsen. Uppe på Storsola eller den vassa och spetsiga toppen av Sylfj älls—stötarna, som blev antagen som gräns— märke, kunde ingen komma än mindre där "sätta röse", utan punkten blev på kartan utmärkt av en från Skarfsdörren över Nearöset set och Ekornröset dragen linje. Denna går vidare norrut via norra Storsolaröset, nr 156, och ett mellanröse nr 157, Krokröset. Röset på Stor-Glucken fick nr 159, "Tefveldalsröset nr 160 och Skurdalsröset nr 161.

Fjällen lilla och stora "Gluckarna" Bestå enligt Tilas av en skiffrig hornartad bergart med kvartsränder och kvartsådror. Nedanför stora Glucken, mitt emot småsjöarna i Rekdalen, fanns kopparmalm "uti ett ganska mildt och vackert hornberg", och i myrarna myrjärn. x)

För att de danska deltagarna i gränsregleringen icke skulle få vetskap om Tilas upptäckt av de kopparförande stråken, höll han därmed tyst. Ty, skriver Tilas, om jag omnämnt vad jag sett, skulle de Kongl. Danske gränsbetjenterna bli angelägna att framdeles få bibehålla platsen inom norska gränslinjen. Vid den slutliga justeringen kom kopparfyndigheten emellertid att ligga på den norska sidan gränsen.

Om Storliefotan, varmed torde avses Storliehöjden, säger Tilas att den består av samma bergart som bergen söderut, men är ej så fördelaktig till malmdrift "i hänseende till dess stela och hårda Beskaffenhet". inom parantes kan nämnas, att möjligheten av att koppar skall finnas i Storlie— och Skurdalshöjderna omöjliggjorde för dr Westerlund att redan år 1883 få kopa Storliens fjällhemman. Mera härom nedan.

Trakten norr om Skurdalshöjden består huvudsakligen vågig grov tålgsten blandat med hornblände. Denna bergart fortsätter in i Norge i "Skiördalen", kring sjön Fjergen och vid Kälähögarna. Tilas beskriver Skurdalsporten sålunda: När man står mitt i porten, kan man liksom i perspektiv se in åt bägge rikena. I väster ser man de norska längst bort belägna fjällen förtona vid horisonten och även åt svenska sidan har man en härlig utsikt".

Tilas ägnar "Stenen i grönan dal", som står på Högfjällets mark en ingående och kritisk granskning. Vid hans besök låg stenen omkull, men för att profetians förutsägelse skulle uppskjutas någon tid, reste Tilas och hans sällskap upp stenen och ritade av den "på det nogaste". Tilas kritiserar starkt avbildningen av stenen i Erik Dahlbergs "Svecia Antigua et hodierna". Teckningen där är oriktig och landskapsbilden förvanskad. Själva platsen "Grönan dal" är, skriver Tilas, endast en liten ömklig och oländig grön plan, som ligger på det flacka, mot Skurdalssjön långsluttande fjället. Sommartid är denna sluttning litet mera gräsbevuxen än den övriga trakten, men platsens skönhet imponerade ej på Tilas. Stenen uppges av Tilas stå allra högst 1/8 mil öster om Skurdalsporten och är så placerad, att man från porten ser stenen västerut. Stenen är således ett bra vägmärke.

Ursprunget till den romantiska historien om stenen gissar Tilas vara att någon färdman här vilat och betat sin häst samt under vilan funnit denna sten såsom ensam av den storleken. Färdemannen har därför antingen "av lustigt humour" eller också, förvillad av de ovanliga ränderna, göra orten mera märkvärdig än den i sig själv är. Ett skäl härför kunde vara, att en av färdvägarna pilgrimsvägarna till S:t Olofs grav i Nidaros här gick fram.

I den gamla medeltida "Karlskrönikan" omnämnes hur konung Karl Knuteson i november 1449 på återfärd från sin kröning i Trondhjem red genom Skurdalsporten och inträffade i Stockholm 10 dagar senare d.v.s. han tillryggalade något mer än 90 kilometer per dygn. Prestationen uttrycks i Rimkrönikan sålunda:

"Alla undrade, var de det förnam, att han kom så väl den vägen fram. Det är varken hört eller sport att någon haver så förut gjort".

Storlientraktens bebyggelse.

Djurlivet vid tiden för gränsregleringen 1742-43, var sparsamt i dessa trakter. Vargar fanns i dalstråken likaså små rävar eller så kallade fjällrackor. Bäver fanns i Enan vid Enbågen. Hermelin eller lekatter fanns liksom lämlar eller "fjällmöss", vilka vid gränsregleringen uppträdde i stort antal. Nyttigare djur (sannolikt menas älg) voro sällsynta och där de finnas, dröjer det ej länge förren de falla i lapparnas hand. Av fågelarter nämner Tilas fjällripor, skarrior, åkerhöns och sommartid några sjöfåglar (lommar och änder) i de små fjällsjöarna. Falkar fanns men de fångades ej, längre ned i dalarna fanns tjäder orre och hjärpe. Fisket avsåg fångst av röding (rör eller rödor), laxöring eller rörforeller och harr. Längre ner fick man stundom gädda och abborre.

I Storlientrakten fanns vid denna tid (1742—43) ingen bebyggelse. Jämtlands lappar använde vissa tider med förkärlek trakten kring Glukarna och Blåhammaren som betesland för renarna. Det var ej heller många platser, som inbjödo till nybyggen. säger Tilas, "I avseende till den svåra fjällbelägenheten". Endast boskapsskötsel och fiske kunde tänkas förekomma. "Såde" fruktade Tilas ej skulle lyckas, möjligen odling av potatis (jordpäron). Eventuella nybyggare måste räkna med lapparnas intrång. Lappen "Rikpål" sträcker "sitt fjälltract" långt omkring. Tilas varnar för trädfällning, därigenom bli de glesa skogarna i hast förödda och ingenting blir kvar för eftervärlden att tjäna på.

Om bebyggelse i Storlientrakten får man ur ett protokoll, fört i Lands—Contoret i Östersund den 6/5 1826 följande upplysning. Då det vid en undersökning år 1818 utrönta, att trakten vid Storlien (skrevs ofta Stor Lien). (Täfverdalen) och Enbogen (Enbågan) äro så långt skilda från Handöls by, att någon del av dessa trakter icke kan läggas till byamännens i Handöl skattetal, så äger Olof Jonson i Björnänge rätt att anlägga ett nybygge i Teveldalen. Här torde avses Lill—teveldalen, dvs, sannolikt nuvarande Storvallen. Några av lapparna (i protokollen kallade fjällmän) protesterade mot nybyggaren, enär nybygget skulle inkräkta på renarnas betesmark. Klagomålet avgjordes av Kungl. Maj:t den 9/3 1827 till nybyggarens fördel. I resolutionen åberopades att genom nådigt brev den 19/3 1825 gjort tillägg till avvittningsstadgan rörande detta gränsområde, som i anslutning härtill fick sin ägobetäckning, för Storliens vidkommande Storlien I .

Av handlingarna framgår vidare, att en lapp, Nils Olofsson, omkring 1816 börjat bygga i och vid Teveldalen under åberopande av en Kungl. resolution den 27/8 1796. Olofssons bygge

bestod av en tvåvånings stuga, stall, fähus, foderbod och vedskjul. Detta tydde på att hans huvudnäring icke var renskötsel utan lantbruk, boskapsskötsel fiske och jakt. En man vid namn Thore Larsson, som haft tillstånd att bo i Teveldalen, hade bortjagats. Lapparnas antal i Jämtland har successivt minskats och utgjorde vid 1880 års utgång personer fördelade på fyra distrikt — Tännes, Undersåker, Föllinge och Frostviken, där antalet lappar då var störst eller 273 stycken.

Med stöd av dessa anteckningar torde kunna fastslås att bebyggelsen i detta gränsområde daterar sig från början av 1800-talet. Närheten till Norge (Flaten och Tydalen) gjorde, att Storlien— trakten blev utnyttjad som fäbodvall av allmogen på den norska sidan om gränsen. Fäbodväsendet spelade tidigt i Jämtland och Trøndelagen en stor roll i allmogens hushållning. Då fodertillgången hemma vid gårdarna ofta var knapp och till stor del gick åt under vintern, måste man under sommaren söka bete där sådant fanns. Fäbodarna låg därför ofta miltals från gårdarna.

Mellanriksbanan Östersund — Trondhjem.

I slutet av år 1867 föreslog styrelsen för statens järnvägsbyggnader att en järnväg måtte byggas genom Jämtland till riksgränsen i riktning mot Trondhjem. Först sex år senare biföll riksdagen Kungl. Maj:ts framställning om anslag. Det första förslaget avsåg en smalspårig bana, som ett engelskt bolag erbjudit sig att bygga och driva. Sedan norska regeringen uttalat sig för en bana normal (bred) spårvidd, begärde svenska regeringen 1874 anslag hos riksdagen för detta banbygge. Olika sträckningar hade undersökts, men vägen över Storlien var kortast och kostade minst. Jämtlands läns landsting bidrog med 900.000 kr till banbygget, som å sträckan Duved - Riksgränsen började i augusti 1877.

Ur beskrivningen av ifrågavarande banbygge (SJ festskrift 1856-1906) återges här följande utdrag. Sedan Indalsälven passerats vid Duved, lämnades den odlade bygden och banan framgick först över öde skogs- och myrmarker till Ånn (Vallan i forntid) och sedan över med småväxt barrskog beväxna sandmoar och vidsträckta mossar till Enafors. Mellan denna station och Storlien måste all material bäras enär hästar ej kunde användas. De sjönko ned i de djupa fjällmyrarna. En 45 km lång materielväg måste därför byggas mellan Duved och riksgränsen. Befäl och arbetsfolk bodde sommardag i tält, som flyttades allt eftersom arbetet fortskred. Myggplågan var svår. Vintertid bodde den då reducerade arbetsstyrkan i baracker.

Från Enafors följer banan Enaälven och Visjöans dalgångar, övergår denna å och har därvid kommit upp på den egentliga fjällplatån. Vattendelaren mellan Bottenhavet och Västerhavet passerar cirka 900 m öster om Storliens station. Här ligger SJ högsta punkt 601.22 m.ö.h. Härifrån sänker sig banan något till Storliens station, (592 m.ö.h.), som ligger vid en liten nu benämnd Stalletjärn. Denna är en källsjö till den norska Stördalsälven, som mynnar ut i Trond-hjemsfjorden. Mellan Storliens station och gränsen var banbygget särskilt besvärligt med bergsprängning och utfyllningar. Både järnvägsbanken över den vilda (vida) bergsklyftan, som i äldre kartor benämns "Lilla helvetet", — nu "Brudslöjan"— och den stora banken över Örbäcken, 240 meter lång och 30 meter hög, alldeles vid riksgränsen, drogo mycket höga kostnader. Riksgränsen är en 16 alnar bred gata genom den här befintliga skogen. Under åren 1880 — 81 ordnades provisorisk järnvägstrafik mellan Duved och riksgränsen, varvid det visade sig att stormarna vintertid, voro så svåra, att snöskärmar och snögallerier måste uppsättas. Den 22 juli 1882 förklarade konung Oscar II mellanriksbanan öppnad för trafik. Konungen åtföljdes av storhertig Carl Alexander av Baden, kronprinsen samt hertigarna av Gotland, Västergötland och Närke. 550 personer deltog i invigningsfestligheten i Storlien. En insändare i Nya Dagligt Allehanda anmärker på att, förutom statsministern och tre statsråd, 11 landshövdingar och 7 generaldirektörer m.fl. höga ämbets- och tjänstemän kommit tillstådes på statens bekostnad. Det hade räckt — framhåller insändaren - med att de som haft med banbygget att göra inbjudits. Ett kompani av Jämtlands fältjägarregemente med musik paraderade.

Dagen beskrives i Östersundsposten som härlig med strålande solsken. Stationsbyggnaden och platsen däromkring voro festligt smyckade med flaggor, vapensköldar och girlander. Efter en kort bön besteg Konungen den framför stationen uppförde tribunen och yttrade bland annat följande:

"Vår tid, vars lyten man så ofta och icke utan skäl framhållit, kan dock teckna mång lysande framgång på sin fana och har rika håvor att skänka ur sitt ymnighetshorn, När och var erinras vi tydligare härom än i detta ögonblick och på denna plats. För icke så länge sedan visade blott renhjordarnas klövar spåren över fjällens drivor, och människofot kunde endast försiktigt och långsamt - men även det ej sällan med fara — följa dem efter.

Konungen tackade i fortsättningen av talet Sveriges riksdag för att den insett banans omätliga vikt och rikligen beviljat medel till dess utförande, sålunda möjliggörande att brodershänder kunde räckas över fjället. Nu går - sade konungen - förbindelsen snabb och trygg från Östersjön till Västerhavet från Birgers stad till S:t Olovs. Denna mellanriksbana skall visa sig vara ett verk, möjligt att befordra fri samfärd, fritt varuutbyte, fritt samliv mellan broderfolken - se där vad som skall bli denna banas välsignelse. Konungen slutade talet med orden: Jag förklarar Sveriges norra stambana genom Jämtland till riksgränsen öppnad för allmän trafik. Vare den till sin viktiga bestämmelse i ett lyckligt ögonblick invigd."

Invigningsmiddagen var ordnad i den praktfullt smyckade banhallen. Talen voro många. Den norska excellensen Kjerrulf yttrade bland annat: "När vi för att fira invigningen av en ny betydelsefull samfärdsled mellan Norge och Sverige äro samlade nära gränsen av de båda rikena, varest fordom ofred och kamp betecknade folkens väg, och vi norrmän i dag mottagits med öppna armar och hälsats med uttryck av vårt brodersfolks välönskan och varm tillgivenhet, då erfar vi med tacksamhet föreningens (unionens) välsignelserika frukter för vårt fosterland. Då känna vi hur nära svenskar och norrmän äro fästade vid varandra."

Hela Storlien var med då "Storliens nationaldag" föddes år 1882. En då 14-årig flicka, Maria Mickelsen—Tjermoen, som senare gifte sig med den småländska järnvägsbyggaren Gustaf Wellander, var närvarande vid invigningen. Hennes morfar, Nils Jonsson Flaten bodde på somrarna i "Gamla Storliens" fåbodgård, avbildad i På Skidor 1940, sid. 245. Äldre storlienbesökare minnes nog gården, som låg på ängen nedanför slalombacken på Skurdalshöjden. Till en början nöjde man sig — berättade fru Wellander — med några enkla skjul till skydd för storm och regn, men Nils Flaten var en omtänksam och burgen man, som inte ville att hans husfolk och djur skulle fara illa ens på sommaren. Och så kom, sannolikt i samband med banbygget i slutet på 1870—talet den första mera solida byggnaden i Storlien till stånd.

Maria Wellander har för undertecknad berättat följande episod från invigningen. Rike Jöns eller Lappjöns, som han vanligen kallades hade vid invigningstillfället hela sin renhjörd samlad vid Storlien. Demra uppgavs bestå av 3.000 renar, Jöns hade byggt tre kåtor vid stationen. De kungliga besågo med intresse renhjorden, och kung Oscar frågade om alla renarna voro hans. Han svarade nej. En lapp omtalar ogärna hur många renar han äger. Kungen hade 50 kronor i guld i handen och frågade Jöns, om han kunde säga hur mycket det var. "Om de hadde varri" lika mycket till, hadde de "varri hundra, sa Lappjöns. Han lär ha fått hundra kronor förmåler historien.

Av expropriationshandlingarna vid statens järnvägsbyggnaders förvärv av mark för banans byggande och stationsområdet framgår, att ägare av skattehemmanet Storlien nr 1 om 1/4 mantal, enligt den 22/12 1877 meddelad lagfart, var herr J.M. Sellander i Trondhjem, Sedermera fick Jon Mickelsen och hans hustru Barbro Nils— dotter lag fart på 1/16 och Jon Nilsson och hans hustru Berit Pedersdotter på 1/16, I Jämtland var benämningen sedan gammalt "gårdesmantal" allmän för hela hemman, beräknande efter 6 tunnors utsäde. Expropriationen omfattade 475 kvadratrev och 40 stänger (ca 42 hektar).

Fru Maria Wellander har berättat att Storliens fjällhemman ursprungligen— dvs före år 1877 — ägdes av Nils Jonsson i Flaten. Maria Wellanders moder Barbro från Stördal i Norge och hennes man Jon Mickelsen-Tjermoen behöllo var sin lott och fortsatte att leva säterliv i Storlien, Men år 1888 sålde även de sina lotter till ovannämnde J.M. Sellander, utom ett mindre tomtområde, som på arrendevillkor undantogs för dottern Maria Wellander.

Jämtlands västra fjälltrakter lågo nu öppna för fjällvandrare och skidlöpare. I Svenska turistföreningens första årsskrift skriver dåvarande docenten A.G. Högbom att "så snart befolkningens företagsamhet hunnit bättre tillgodoses de resandes billiga anspråk på bekvämligheter, komma Jämtlands fjälltrakter att bli bland de mest besökta av dem som önska rekreativa sig några veckor i frisk och skön natur". Storlien nämnes här endast i förbigående.

Sedan Turistföreningen år 1889 anlagt en mindre fjällhydda vid "Syltopparna" med sängplatser för 8 personer, ökade antalet (personer) turister i västra Jämtland ganska snart, men Storliens upptäckare var den kände Enköpingsdoktor Ernst Westerlund.

Den Westerlundska tiden.

I Stina Palmborgs bok "Ernst Westerlund, enköpingsdoktor — en läkekonstens storman" (Sthlm 1939) lämnas följande skildring av den Westerlundska tiden i Storlien.

Sommaren 1883 botaniserade två vänner i Storliens omgivning, där Jämtlandsfloran är rikt representerad. Båda voro naturälskare och friluftsmänniskor. Den ene av dem gick slutet och fåordig bredvid sin vän. Det knappa samspråket om blommorna var endast comouflage för det som just nu fångat hela hans intresse. Solen stack fram mellan molnen och öppnade för blicken milsvida vidder av den vågiga böljande myren med mörkgrön, dvärgbjörk, blekgrått vide och oaser av hjortronfält, Här och där små tjärnar med speglade sol och sky i blickstillta vatten.

Medan vännen spanade efter sällsyntare fjällväxter, stod Ernst Westerlund och såg ut över det strålande landskapet. Han vidgade lungorna och fyllde dem med den rena, stärkande luften. Hittills hade hans tankar varit mera diffusa, bara dröm och önskan. Min nu togo idéerna fasta former. med visionär blick såg han för sig en stor kurort häruppe. Vilken luft att andas för sjuka lungor Och vilken vila - de stora viddernas vila— för trötta nerver". Han insåg att professor Lovén hade rätt, då han förordat de svenska högfjällens lämplighet som luftkurort.

Men något måste göras och göras snart, Drömmarna och idéerna hade nu flyttats ut i realitetens värld. Mellan tanke och förverkligande var vägen inte lång för Ernst Westerlund Han talade med sin vän ivrigt, övertygande, oemotståndligt. Han hörde till de sällsynta människor, som kunde låta sin inspiration tränga in i en annans själ, först kanske som en flämtande liten låga, som värmdes och näres av hans egen eld, men som en dag skulle slå ut i flammande självständig fyr. Men denna gång hade han knappast bruk för sin övertalningsförmåga. Vännen förstod honom och strax därpå vore våra på väg till sitt tillfälliga hem, en torvtäckt norsk bondgård med stora ägor av vildmark, De båda vännerna gävo ett gemensamt anbud till innehavarinnan, en gammal dam. (fru Jenny Chatarina Sellander). att köpa gården. Doktor Westerlund talade och förklarade och sökte övertyga ägarinnan om stället lämplighet som luftkurort. Hon var redan till hälften övertygad men ville, innan köpet avgjordes, först rådgöra med sonen och grannarna.

Året förut hade järnvägen dragits fram över Storlien till riksgränsen Både järnvägsbyggarna och grannarna avrådde den gamla damen och hennes son från att sälja.

Sörlänningar ska man inte tro med än jämt Vad gör väl dessa herrar under sina långa mystiska skogspromenader Har man inte sett dem gå och påta i jorden kanske? De stanna här och där, peta och gräva och fortsätta belättna sin vandring. Undersöka blommor samla växter. Sånt prat. Är det ett arbete för ett par starka karlar. Anej något annat ha de säkert i kikarn. Det är inte svårt att förstå, vad de leta efter. Kopparfyndigheter förstås. Kopparfyndigheter Ar ni galna som tänker sälja. Säkert ligga här miljoner och slumra under era ägor. Anlägga en kurort? Det säger dom bara, det säger dom för att lur er. Nej sälj inte. De ä vårt råd. Den glänsande kopparn där nere i mörkret som väl bragt i dagsljuset, skulle förvandlas i strömmar av skimrande, lödigt guld. bländade den gamlas syn. Mammon grep hennes hjärta och osade det. Dr Vesterlunds varma vädjan förmådde ingenting.

Motståndet slog dock inte ner honom. Sina planer gav han ej upp. Han endast ändrade deras form, I stället för ägare av gården blev han dess hyresgäst för decennier framåt. År efter år återvände han till Storlien varje sommar och hade med sig massor av patienter. Snart blev han det stora läkarnamnet även här uppe.

Storlien förvandlades inom kort till en vallfartsort för lidande människor från hela Sverige, från Norge och framför allt från Finland. Härmed var början lagd till den kurortsverksamhet i Jämtland, som i våra dagar mått så stora dimensioner.

Det berättas att Konung Oscar 11. en gång frågat Vesterlund, hur han bar sig åt att få alla sina många patienter att lyda. "Ers Majestät, jag älskar dem" lär svaret blivit. Det säger en del om hans framgång som läkare och människokännare.

Omkring sekelskiftet stod Westerlunds namn på höjden av ryktbarhet Han var då inte bara "kungen i Enköping" utan också "kungen i Storlien. Hans ankomst dit var en händelse för hela trakten, hans vistelse där en upplevelse för de många, som trängdes kring hans ryktbara person hans avresa en vemodets dag för "luftgästerna" som pensionärerna skämtsamt kallades. Att träffa någon från tiden och höra honom eller henne berätta om det dagliga livet i Storlien och om doktorn var stimulerande och satte ens fantasi i rörelse.

Storliens stärkande luft utgjorde en icke så liten faktor i hans förträffliga hälsotillstånd, som varken åren eller hans ansträngande sysselsättningar, tycktes kunna rubbas. Även där hade han mottagningar varje dag från kl 9 till efter 1 em. Med varje tåg anlände en mängd personer från Norge Sundsvall, Härnösand och Jämtlands många sanatorier för att söka hans hjälp. En dag mottog han ej mindre än 77 patienter, varför även mottagningen drog ut till långt in på aftonen. Vid postens utdelning på morgonen anlände till honom packar av brev, med vilkas besvarande han sysslade under ett par av kvällens timmar. Dessemellan såg man honom rak och säker företaga milslånga vandringar bortom. Storliefjällets topp till Skurdalssjön eller nedåt den pittoreska Teveldalen i Norge. Han rörde sig i sin krafts dagar med en ynglings lätta gång, utan något överplagg, och endast beväpnad med ett paraply

Ett omfattande vägnät hade genom dr. Vesterlunds åtgöranden och under ledning av överingenjören Johan Danielson — torparsonen som blev en känd järnvägsbyggare och donator — ordnats på skurdalshöjden, spänger utlagts, ett par skyddspaviljonger uppförts och vilsoffor — som patienterna försett med lustiga namn - hade placerats på lämpliga platser. En minnestavla över Danielsons vägarbete finnes å en bergvägg å Skurdalshöjdens nedre del. Doktorn bestämde hur långt upp mot den på 840 meters höjd belägna toppen varje patient dagligen fick gå. Stolta och glada — ty detta visade att doktorn tilltrorde dem mycket — voro de som fingo stiga ända upp till toppen. Vägen gick delvis i en ganska brant stigning invid bråddjup och över forsande fjällbäckar. Men där uppe var en vacker utsikt över vida moar, sumpmarker, fjällsjöar, grönskande dalslutningar och i fjärran snöglänsande bergstoppar.

Att en samhörig, god anda skulle råda mellan gästerna var doktorn angelägen om. De flesta kom ju också varandra nära genom de gemensamma måltiderna och promenaderna upp mot fjället. Man möttes, pratade lite och satte sig att vila på någon av de många vilsofforna eftermiddagskaffet dracks på trappan med utsikt över fjällen. Ofta hade patienterna en liten bjudning, då gästerna inbjöds på vers. Överhuvud odlade man flitigt rimsmideri, och doktorn hade mycket roligt åt sådan tillfällighetsvers. Så mycket hans mottagningar och den stora korrespondensen tillät var Västerlund själv med i det enkla, otvungna sällskapslivet. Rätt som det var kunde han en kväll föreslå: Nu ska vi ta motion Och så ordnade man sig till kavalkad. Doktorn satte en patient med ett handklaver i täten tog en dam under vardera armen, och det blev en långpromenad som ofta slutade med dans på stationsplanen. Efter kvällsmaten satt han i regel tillsammans med gästerna och föreslog mer än en gång sittlekar.

Den 1 mars 1914 nedskrev Westerlund på begäran av kammarherre Göran af Klercker några tankar om Storlien och dess möjligheter som svensk luftkurort. De överensstämman i huvudsak med vad Stina Palmborg ovan anfört om den Västerlundska tiden i Storlien. Se "På skidor" 1932. sid, 280 ff. Ernst Westerlund avled 1924, nära 85 år gammal (Nekrolog av dr. J.

Billström i Hygien 1924).

Familjen Sellander i Trondhjem hade strax efter eller samtidigt med järnvägens öppnande börjat bygga ett hotell i Storlien benämnt "Nya hotellet" avbildat i "På skidor" 1932, sid 280, Året då det togs i bruk har jag ej lyckats få reda på men på sommaren 1886 användes det av dr Westerlund.

Signaturen "Aquila " skriver i STF:s årsskrift 1890: I Storlien finnas två hotell . Det ena med norsk prägel, norska kaminer, norsk mat och en värd som talar engelska. Det ligger fritt och högt och bebos gärna av de engelsmän som för kortare tid här slå sig ned. Det andra hotellet. Järnvägshotellet äges av Svenska staten. Det är hopbyggt med stationshuset och kan i belägenhet ej tävla med det norska hotellet. Men det äger två saker, som turister och fjällvandrare sätta högt värde på, nämligen förträffliga sängar och för dessa nordliga förhållanden god mat. "Aquila tjusades av aftonbelysningen på fjällen — besöket ägde rum i juni 1888 —och när hon nödgades lämna Storlien skedde det med saknad och med längtan att i denna härliga natur åter få njuta av det fria livet i fjällen.

Skidlöparna upptäcker Storlien.

Den första skidfärden i Storlienfjällen i turistiskt och sportligt syfte, som undertecknad kunnat notera, är den färd som dåvarande kaptenen Adolf Heijkenskjöld, Skidfrämjandets blivande förste ordförande, gjorde år 1891 Heijkenskjölds andra Storlienfärd gjordes i mars 1894 då i sällskap med kaptenen Carl Adlercreuts, även denne sveagardesofficer. Den färden har Heijkenskjöld skildrat i Skidfrämjandets "Program och årsskrift" 1894—95. Artikeln slutar med orden "Länge skall vår vistelse i Storlien kvarstå i minnet. Att få ströva omkring i fjällen kommer alltid att bli en av våra livligaste önskningar — men helst med skida på fot". År 1897 gjorde Heijkenskjöld i Sällskap med Pelle Blomberg Erik Frestadius och Peter Möller — alla styrelseledamöter i Skidfrämjandet — en långfärd på skidor från Sälen till Undersåker med några dagars skidtur i Storlienfjällen som avslutning. Om denna vistelse i Storlien skriver Heijkenskjöld i årsskriften 1897-98 följande. "Det var vår i luften, solen riktigt gassade. Icke en fläkt kändes, och över vidderna välvde sig en himmel så blå som någonsin i Italien. Och snön sedan". På dess glänsande yta visade sig de vackraste skiftningar — vågformiga, flammiga strimor Det var som hade den grannaste vita sidenmoaré blivit utbredd över nejden. Sannerligen hade Storlien dessa dagar klätt sig i sin fagraste skrud. Viste människor hur vackert och härligt det är i fjällen på vårvintern, skulle alla med glädje fara från islossning regn och smuts därhemma. "Men kanske — slutar Heijkenskjöld den dag en gång skall komma, då det blir modernt att söka hälsa och rekreation även i Storliens fjälltrakter. Adolf Heijkenskjölds förhoppningar i den vägen ha rikligen gått i uppfyllelse.

Antalet skidlöpare, som sökte sig till fjälls, ökade år från år Bland mera kända personer. som 1890— talet för skidloppning besökte Storlien må här, utom de ovan nämnda, nämnas Hjalmar Almgren, Ivar Arvidsson, Erik Bernström, Gösta Drake, Bernt Festin, Gustaf Hiort af Ornäs, Einar Key, Emil Matton, Carl Nordensson, Gunnar Ouchterlony, Helge Rödén, Salomon Sahlén, Ferdinand Schenström, Fredrik Svenonius, Folke Wancke och Erik von Wolcker. Av dessa är endast Key-, Matton, Nordensson och Quchterlony i livet.

Då järnvägshotellet i Storlien på den tiden hade endast 12 gästrum, blev det ont om plats, och många personer måste under påskhelgen söka sig bostad dels i det norska hotellet — benämnt "Sanatoriet" eller "Nya Hotellet" — dels hos järnvägspersonalen. Svenskarna föredrogo järnvägshotellet. Antalet Trondhjemsbor var även stort. De hade tidigt upptäckt Storliens härliga skidterräng. Även de önskade bo på järnvägshotellet, För att under påskhelgen fördela platserna i detta så rättvist som möjligt, bildades två klubbar: "Den heliga Clucken", den svenska och det forgylte Kölsvin", den norska. Det hörde till den tidens klubbssed, att medlemmarna skulle recipiera, d.v.s. testas, fast det ordet då var okänt, samt ha nöjaktig färdighet på skidor. För ordningens upprätthållande svarade år efter år aktuarien Per Blomberg, Stockholms, och vägdirektören Artur Rode, Trondhjem. Erik von Wolcker ger i "På Skidor" 1901—02 och 1902—03 under signaturen "Jockum" några roliga och saliga glimtar från skidlopparlivet i Storlien när seklet var ungt.

Järnvägshotellet i Storlien förestods vid denna tid av stationsinspektorens i Åre maka, fru Karin Wettergren. Hon bidrog i hög grad till att göra vistelsen i Storlien angenäm. Hon förtjänar därför att nämnas med tacksamhet i denna Storlienkrönika. Pensionspriset var enligt en annons 1897 3 — 5 kronor per dygn och person.

Samvaron med de norska skidlöparkamraterna i Storlien var både angenäm och för oss svenskar lärorik. Norrmännen, bland vilka kapten Halfdan Bratt var en särskilt skicklig skidlöpare, använde skidor av telemarkstyp, då svenskarna däremot i regel hade skidor av norrbottenstyp eller långa, smala "sahlinare". År 1899 hade undertecknad jämte Pelle Blomberg och Salomon Sahlén, älgjägaren och skidkonstruktören, fått i uppdrag att prova några av Sahléns skidtyper i fjällterräng. Vad som skedde under dessa färder i Storlienfjällen, har undertecknad skildrat i "På Skido I" 1899—1900. Resultatet blev att vi för fjällbruk förordade Sahléns fjällskida, 7 1/2 å 8 fot lång med fast bindning (tåhätta med bakrem av läder). Denna skidtyp liknade närmast den norska Selbuskidan, som då användes av fjällborna även på den svenska sidan av gränsen. Men det skulle dröja ända till början av 1920— talet, innan vi i Sverige fingo för fjällbruk lämpliga skidor.

Dessa glimtar från de första årens skidlopparliv i Storlien ha omnämnts för att framhålla, att Storlien från början blev mötesplatsen och experimentalfältet för allt som rörde svensk utförsäkning och skidutrustning ända fram till våra dagar.

Från de första årens fjällfärder i Storlienfjällen må här erinras om de båda gossarna Oscar och Erik Printzskölds tragiska död nyårsafton 1920 på väg från Medstugan till Storlien, ca

35 kilometer. De hade med sig en fjällvan man, Henrik Persson från Medstugan, vilken kraftigt avrätt från skidfärder i den starka kylan. Han gjorde allt han förmådde att bringa hjälp. Men gossarna hade stupat av utmattnings på den plats vid Skurdalssjön, där föräldrarna, riks- marskalken Printzsköld och hans maka, läto resa en minnessten, som blivit ett om fjällens faror vittnande utfärds mål för många skolgrupper.

Skolungdomens fjällfärder.

Även beträffande dessa färder blev Storlien centrala platsen i vårt land under en lång följd av år. Skidfrämjandet ordnade under jullovet 1899/1900 skidfärd till Dalarna för skolungdom från tre Stockholmsskolor. Då denna färd blev mycket lyckad, ordnades sedan dylika färder till olika platser i Dalarna och Hälsingland.

Då vintern 1906-07 var snölös i Dalarna, var det meningen att inställa skolungdomens fjällfärder det året. Men ledaren, Erik Frestadius, hade fått rapport att det i Storlien fanns både snö och solsken. Men skulle man våga sända skolbarn till fjälls under jullovet? Det ansågs vara ett vågstycke och många föräldrar vågade ej låta sina barn följa med, men en liten trupp flickor och gossar vågade försöket och de komma välbehållna och "fjällbitna" åter. Året därpå, 1907, reste en grupp skolgossar från Norra Real i Stockholm till Storlien för skidlopp och därmed inleddes den långa rad av fjällfärder, som nu räknar deltagare i tusental och som blivit av stor betydelse för skididrotten i vårt land.

Skolungdomens skidstuga i Storlien.

Om denna stugas tillkomst skriver initiativtagaren, John Kjederqvist Norra latinläroverkets i Stockholm rektor, följande, "påskan 1923" skulle vi som vanligt på fjällfärd till Jämtland., Men ända till sista stund rådde ovisshet, var vi skulle få husrum. Telegram växlades. Det sades, att Östersundarna hade före oss abonnerat snöskottarbaracken i Storlien. Vårt hopp stod till kapten Victor von Feilitzen och fru Wellander. De skulle nog skaffa kvarter. Feilitzen var däruppe fast han själv denna gång inte kunde vara färdledare. Kapten Grubb var i hans ställe. I sista stund kom dock telegram, att de hyggliga Östersundarna avstått barackerna åt de fyrtio sörlänningarna. Vid tanke på framtiden kändes emellertid. den där ovissheten om man skulle få tak över huvudet eller ej, rätt så obehaglig för oss äldre som ansvarade för ungdomen, och på hemresan sökte vi upp disriicks chefen E. von Friesen i Östersund. , högsta instansen för barackernas i Storlien uthyrning och sporde, om vi redan nu kunde få abonnera dem för påskan 1924. Von Friesen, själv intresserad. skidlöpare och fjällman, var genast tillmötesgående. Under samtalet om dessa färders betydelse för den svenska ungdomen i sydligare delar av landet framkastade han tanken på att i Storlien bygga en egen stuga åt skolungdomen. Tanken hade varit uppe många gånger förut i "Främjandet", men alltid varit långt ifrån sitt förverkligande. Tack vare von Friesen ryckte den nu närmare, då han föreslog att köpa en av järnvägen på annat ställe uppförd, nu överflödig barack och flytta den till Storlien. Han lovade att göra kostnadsberäkning och ombesörja uppförandet om vi kunde skaffa de nödiga kontanta medlen.

De skaffades. Sedan tvenne för skolungdomens fysiska fostran varmt nitälskande män skänkt startkapitalet, gick Skidfrämjandet med ekonomiska stöd av svenska turistföreningen, om bidrog med 1.500 kronor, in för planens realiserande. Innan halvåret var stugan uppförd. Det var annan byggnadstakt, än man var van vid. När vi påskan 1924 kommo till Storlien stod stugan sedan en minut fix och färdig att mottaga ett trettiotal pojkar.

I och med denna stugas tillkomst hade skidfrämjandet fått fast fot i Storlien. Rektor Kjederqvists efterträdare som rektor för "Norra latin", professor Axel Ahlberg, skrev efter ett besök i stugan 1939 som ledare för en grupp gossar i gästboken: "quan pulchros dulcesque dies flos egimus in Te. Storlien, at fugitant Condemus gratis cordibus atque "vele". Det är uttytt: Vilka sköna och ljuvliga dagar ha vi inte fått uppleva på Dig, Storlien - men ack, de flyckta alltför snabbt: Dina av snö strålande berg och dina vänliga inbyggare skola vi städse gömma i tacksamma hjärtan - och nu farväl;

Som ovan nämnts var Storliens fjällhemman i norsk ägo ända till år 1906, Hur det blev svenskt skildras av rektor Teodor Holmberg i boken "Tidströmningar och minnen"(Stockholm 1918) under rubriken Minnesord om konsul Oscar Ekman (1812 - 1907) sålunda,

Oscar Ekman var en ungdomens vän och ungdomsvarm kände han sig, vid 94 års ålder skrev han till författarens maka Cecilia Bååth— Homberg: I denna tid känns det tungt att inte vara ung som en örn och kunna fäkta med både näbbar och klor". Brevet till henne blevo både många och långa. Ekmans tänkesätt kom vid ett till fram under en rätt egendomlig och betydelsefull tidsperiod.. Det var under unionsbrytningen. Jämte doktor Ernst Westerlund, den frejdade läkaren och väl även den förste upptäckaren av de jämtländska fjälltrakternas hälsostärkande förmåga, brukade Tärnaskolornas tvenne ledare under en följd. av somrar vistas vid det av Westerlund. grundade högfjällssanatoriet i Storlien, Så skedde också nämnda år (1905). Det hotell de bebodde och till vilket mång tusen tunnlands fjällvidder hö. var i norsk ägo. Själva järnvägspasset liksom stationsområdet i på denna egendom. vilken således kunde sägas hava även en militär betydelse. Ställets förvärvande åt svenskar blev ett livligt önskemål hos doktor Westerlund och hans vänner. Under inverkan av trycket och stämningarna från nämnda kritiska år framlade Cecilia Bååth—Holmberg denna angelägenhet i ett brev till konsul Ekman och nämnde en förslagssumma . Svaret kom strax telegrafiskt: "Köp Storlien" Men säljaren hade ångrat sig och krävde mera. Ett nytt telegram kom "Köp för begärda summan". Och så skedde även. Hans beslut framdrevs enligt ett hans brev av tre skäl: han såg i saken en fosterländsk uppgift, han ville bevara platsen åt den av honom högt skattade läkaren, doktor Westerlund, och han ville bereda förslagsställarinnan en glädje.

Konsul Ekmans dotter, friherrinnan Louise Falkenberg, hade ärvt sin faders verksamhetslust, handlingskraft och friska sinne för humor. Att upptaga hans mantel och verka "så länge dagen är", i samma cosiala anda som besjälade honom kunde hon som en värmande och ledande tanke. Många ädla och betydelsefulla företag och stiftelser stå på det ena eller andra sättet i tacksamhetsskuld till friherrinnan Falkenberg.

Enligt köpebrev daterat den 4/10 1906 betalade konsul Oscar Ekman 100.000 kr. för skattehemmanet 1/4 mantel nr 1 Storlien inkl. 1/2 tunnland, å vilket fru Marie Lundgren född Sellander, erhållit lagfart. Av köpeskillingen utgjorde 74.000 kr priset för fastigheten och 26.000 kr för löseegendomen. Köpehandlingarna äro under— tecknade av tullförvaltaren Axel Hafström och hans maka Jenny född Sellander, samt av nyssnämnda Marie Lundgren. Bevittningen verkställdes av nyssnämnda rektor Teodor Holmberg och hans maka Cecilia Bååth—Holmberg. Lagfart erhöles den 22/12 1906.

Den 27/2 1908 ingåvo fru Maria Ekman, född Lavonius, friherrinnan Louise Falkenberg, född Ekman, doktor Westerlund, häradshövding Walter Philipson, kaptan Gustaf Krook och ingenjör K. Arvid Lundblad, stiftelseurkund för Aktiebolaget Storliens Högfjällspensionat, vars verksamhet angavs vara att efter inköp av hemmanet med därå varande sanatorium "utöva hotellverksamhet i huvudsakligt syfte att bereda klena, ej lungsiktiga personer vård och vila, samt utnyttja vad å jordegendomen kan vara att förvärva". Aktiekapitalet skulle utgöra minst 100.000 och högst 300.000 kr. Bolaget erhöil lagfart den 17/5 1909 å . fastigheten, köptes av fru Maria Ekman och friherrinnan Louise Falkenberg mot erhållande av 1000 aktier å 100 kr i bolaget. Taxeringsvärdet var år 1908 60.000 kr. varav 5000 kr för jordbruksfastigheten och 52.000 kr för annan fastighet.

Enligt protokoll hållet vid extra bolagsstämma den 24/5 1918 under ordförandeskap av friherrinnan Falkenberg beslöts, att bolagets namn skulle ändras till aktiebolaget Storliens Högfjäll, vars verksamhet skulle ha "till föremål att äga och förvalta skattehemmanet nr 1 Storlien i Åre socken i huvudsakligt syfte att på ändamålsenligaste sätt utnyttja egendomens naturliga betingelser såsom rekreations— och viloot". I bolagsordningen stadgades att aktier må genom teckning eller överlåtelse förvärvas allenast av svenska, i Sverige bosatta medborgare, dock att föreningen Generalstabens Idrottsklubb jämväl äger förvärva aktier i bolaget.

I på Skidor 1907—08 skriver Christer Stenberg om inkvarterings—, förhållandena i Storlien bl.a. följande. "Att skaffa logi och mat till alla de skidlöpare, som från när och fjärran vissa tider samlas i Storlien har emellertid intill sistförflutna vinter ofta erbjudit svårigheter, då det mycket eftersökta och omtyckta järnvägshotellet ju endast har ett mindre antal rum att erbjuda. Det s.k. norska hotellet hölls blott tillfälligtvis öppet under vintern och dessutom var det synnerligen dåligt vinterbonat. När så under de senaste åren sommargäster i allt större

antal började söka sig upp till Storlien för att njuta av dess stärkande rena fjällluft, visade sig behovet av ett större, ordentligt inrett hotell vara verkligt trängande.

Det var emellertid ej lätt finna någon som var villig offra de härför nödiga medlen. Lyckligtvis inträffade då händelser som gjorde, att konsul Oscar Ekman beslöt inköpa hela området kring Storlien och att där på Skurdalshöjdens nedersta platå framdeles anlägga ett större vinter— och sommarsanatorium i stil med de främsta utländska.

För att genast avhjälpa bristen på hotell, innan det projekterade nya etablissemanget blev färdigt, oeslöts om — och tillbygga det s.k. norska hotellet, som ingått i köpet, och börjades dessa arbeten år 1906 under ledning av ingenjören K.A. Lundblad, som väl förstätt att med det gamla hotellet som stomme skapa ett både trevligt och praktiskt inrett byggnadskomplex.

Redan förra vintern blevo arbetena med det stora husets reparation och vinterbonande färdiga, och under påsken 1907 härbärgerades där ett fyrtiotal gäster. Restaurationsbyggnaden har på våren detta år blivit slutligt färdigordnad mattbelagda golv eller inlagd golvmassa, vilken senare torde vara förträfflig såsom köldutestängande. Vatten och kloakledningar hava blivit införda överallt i husen och toaletter anordnade i de olika våningarna. Sedan i höst det s.k. östra huset även blivit vinterbonat och försett med dragfria golv, kommer Storliens sanatorium till nästa första mars, då det åter öppnas för gäster efter att hava varit stängt sedan sommarsäsongens slut, att erbjuda ett 60—tal varma och praktiskt inredda resanderum. Matsalsverandan, från vilken den härligaste utsikt över Snasarna m.fl. fjäll erbjudes, är ävenledes ombonad, så att gott utrymme finnes för omkring 100 personer att samtidigt intaga sina måltider."

Under åren 1908 — 1917, då fröken A. Olsson förestod rörelsen, gav denna relativt gott resultat. Men nödvändiga ny— och ombyggnader vattenförsörjning m.m. krävde ständigt tillskott av nytt kapital. Bolaget säger i en inlaga till Kungl. Maj:t rörande de arrendatorernas anspråk på att med stöd av 1925 års s.k. ensittare— lag få friköpa sina arrendegårdar, "att bolagets rörelse var redan en mindre bärkraftig och hade under senaste åren gått med förlust. Att rörelsen det oaktat fortsättes berodde uteslutande på att bolaget ansågs ett visst allmänt intresse kräva verksamhetens fortsättande".

Enligt balansräkningen per den 31/12 1926 var bolagets ekonomiska ställning följande.

Tillgångar Egendomens

konto	233. 533:33
Hotellets	5.159:86
Inventierers Stall och ladugård	55.388:27 3.329:—
Föreståndarinnans konto	511:17

S:a 297.921:63 kr

120	12
10	
153	1
411	20 01
29	kr

Skulder Aktiekapitalet

Reservfondens konto	från 1925	1926	
Dispositionsfondens konto		vinst	.000
AB. Custodia Konto pro			.500
diverse Vinst och			.000
förlustkonto			.124
			.857
			:12 :30

S:a kr297.921:63 kr.

Taxeringsvärdet var för 1926 136.600 kronor, varav som jordbruks— fastigheten 11.600 kr. och som annan fastighet 125.000 kronor.

Då det var friherrinnan Falkenberg ensam som var aktieägare, var det ej att undra på att hon fann bolagets ställning bekymmersam och att en avveckling av hennes engagemang i detsamma var önskvärd. En bidragande orsak till hennes beslut att överlåta fastigheten och rörelsen på andra händer torde ha varit, att arrendatorernas ovan nämnda anspråk på att få friköpa sina arrendegårdar godkänts av ägodelningsrätten, varom mera i det följande.

Donationen.

I det föregående har framhållits att Storlien, beläget som det är i passet mellan Skurdalshöjden och Stenfjället och Rekdalshöjden, hade ett ur försvarssynpunkt viktigt läge och att föreningen Generalstabens idrottsklubb ägde rätt äga aktier i bolaget. Det var därför följdriktigt att friherrinnan Falkenberg, när hon beslutat donera Storlienföretaget till någon institution, som kunde anses äga förutsättningar att riktigt bedöma platsens betydelse ur olika synpunkter, erbjöd styrelsen för Sveriges Militära Idrottsförbund att mottaga fjällhemmanet som gåva på vissa villkor. Då detta förbund i vars styrelse Främjandeordföranden Ivar Holmquist var ledamot, ansåg sig icke kunna mottaga gåvan, förde Holmquist förhandlingar med friherrinnan Falkenberg, vilka resulterade i det donationsbrev, som den 16 december 1927, på dagen 115 år sedan Oscar Ekman föddes, överlämnades till Föreningen för skidloppningens främjande i Sverige.

I På Skidor 1929 skriver Ivar Holmquist: "Den gåva som Skidfrämjandet fått mottaga förpliktar. Må vi visa oss värdiga förtroendet Må gåvan sporra oss till nya ansträngningar för främjandet av skidloppningen, vår mest hälsobringande idrott. Må friherrinnan Falkenberg aldrig få ångra, att hon lagt fullföljandet av sin faders fosterländska strävanden i våra händer".

Donationsbrevets huvudpunkter lyda sålunda.

Till föreningen för skidloppningens främjande i Sverige donerar jag med full äganderätt ej mindre samtliga mig tillhörande 1.200 st. aktier i Aktiebolaget Storliens Högfjäll å nom. 100 kronor per aktie, än även den fordran å Kronor Etthundrafemtiofemtioretusen etthundratjugofyra (153.124) & 20 öre, som jag per den 30 november 1927 har å bolaget mot säkerhet av inteckningar å tillhoppa 150.000 kr. i bolagets fastighet, vilka inteckningar alltså jämte aktierna överlämnas till föreningen.

I avseende å huvudgrunderna för donationens förvaltning och användning vill jag här angiva följande önskemål:

- 1) Aktiebolaget Storliens Högfjäll bör bestå såsom aktiebolag, och böra de i donationen ingående aktierna samfällt förbli föreningsens egendom och icke avyttras eller å annan överlåtas.
- 2) Föreningen må såsom aktieägare i Aktiebolaget Storliens Högfjäll icke medverka till att någon del av bolagets markområde vare sig med äganderätt, arrenderätt eller i vad form som helst upplåtas till utlänning.
- 3) Aktiebolaget Storliens Högfjäll bör liksom hittills bedrivas såsom affär, och bör tillträde till bolagets pensionat i största möjliga utsträckning stå öppet för personer av olika yrken och stånd.

Så långt ske kan utan riskerande av pensionatsrörelsens affärsmässiga skötsel, bör dock tillmötesgående visas de militära myndigheter, som önska använda sig av platsen för övningars anordnande.

- 4) I avseende å Högfjällets pensionatets skötsel vill jag uttala den förhoppningen, att i framtiden icke må därstädes tolereras sådana avarter av sunt friluftsliv och sport, att därigenom platsens välgörande inverkan å personer, som där söka vila, rekreation och hälsa, i någon mån äventyras.

5) Den nu gjorda donationen skall skötas oberoende av föreningens övriga affärer och får icke med dem sammanblandas.

6) För den händelse det förhållandet skulle i framtiden inträffa att föreningen upplöses, skall det tillkomma föreningens styrelse att före upplösningen besluta, huruvida dess här ifrågavarande tillgångar skola överlåtas å någon annan jämförlig institution eller i vilken annan form den av mig gjorda donationen må fortbestå för att framgent kunna fylla de syften, som i detta donationsbrev blivit uttryckta.

Stockholm den 16 december 1927
Louise Falkenberg född
Ekman

Skidfrämjandets dåvarande styrelse var fullt på det klara med att det å ena sidan var ett vanskligt ekonomiskt företag föreningen gav sig i kast med, men att det å andra sidan var allra största betydelse för föreningens verksamhet att kunna disponera över en plats med goda och säkra snöförhållanden och en idealisk skidterräng. Vid denna tid hade nämligen föreningens skidkursverksamhet utvecklats, så att deltagaren— talet uppgick till ett hundratal. I Storlien kunde detta antal mångdubblas. Även i övrigt ansågs förvärvet av Storlien kunna tjäna föreningens idrott— och friluftsverksamhet. Friherrinnan Falkenberg var medveten om, att byggnaderna i Storlien voro dåligt underhållna och i behov av reparationer och modernisering. Arkitekt G. Birch- Lindgren, styrelseledamot i Skidfrämjandet och i det nya bolaget, fick i uppdrag att uppgöra förslag till dessa arbetens utförande. I På Skidor 1929 redogör han för sin undersökning och konstaterar, att vissa delar av anläggningen voro i ett bristfälligare skick än man från början räknat med. Då någon erfarenhet av de olika säsongernas debet och kredit icke förelåg, var det nödvändigt gå fram efter den mest försiktiga linjen nämligen reparationsvägen. Då grunden på sina ställen sjunkit betydligt gällde det att genom borttagande av kakelugnar och kaminer och dessas ersättande med värmeledning avlasta trycket på grunden och byggnadsstammen. Genom att inleda vatten— och värmeledning skulle trevnaden ökas och driften förbilligas. Köksavdelningen och ekonomilokalerna måste avsevärt utvidgas och omändras. En egen tvättinrättning med moderna tvättmaskiner var likaledes behövlig. För att öka logiplatserna beslöts snarast möjligt uppdelning rummen i den östra flygeln i två, varigenom 40 nya liggplatser skulle erhållas. Vidare beslöts att från Statens järnvägar inköpa en bostadsbarack, den nuvarande "Danskergården", och inreda praktiskt och hygieniskt med vatten— och värme— ledning, torkrum m.m.. Ett sällskapsrum med öppen spis skulle ordnas i en tillbyggnad å barackens södra gavel. Denna byggnad skulle ge plats för 40 gäster.

Dessa och en del ytterligare absolut nödvändiga arbeten skulle givetvis draga med sig mycket stora kostnader, varför det var nödvändigt göra upp en finanseringsplan. Ett första led härutinnan var att antaga för registrering inge en bolagsordning. Enligt denna skulle det tidigare namnet Aktiebolaget Storliens Högfjäll bibehållas. Bolagets verksamhet angavs vara att äga och förvalta skattehemmanet 1/4 mantal nr 1 Storlien i huvudsakligt syfte att på ändamålsenligaste sätt utnyttja egendomens naturliga betingelser såsom rekreations— och viloort ävensom för skid— löpningens utbredande och främjande. Aktiekapitalet skulle vara lägst 120.000 och högst 360.000 kronor. Aktierna å 100 kr skulle vara dels stamaktier, dels preferensaktier, de senare till ett belopp av högst 200.000 kronor med 5 % garanterad (ackumulativ utdelning. Bolagsordningen blev antagen den 22/2 1923.

Till föreståndarinnan kallades fröken Siri Ahnfelt, Göteborg, tidigare beprövad inom pensionatrörelsen, och till sportintident lyckades bolaget förvärva herr Gösta Olander, redan då känd och kunnig fjällförare och idrottsledare.

Det skulle föra för långt att redogöra för de många och genomgripande förändringar, som under årens lopp utförts å "Gamla Högfjället". De härav föranledda kostnaderna bestridos till en början av bolagets förste verkställande direktör Teodor Bång, Vilken tillsammans med Birch-Lindgren fått styrelsens uppdrag att inom ramen för disponibla medel utförs de beslutade arbetena. Genom att upptaga ett in-teckningslån å 110.000 kronor och genom utsläppande av prefrensaktier för 125.000 kronor kunde lånen återbetalas.

Tack vare den genomgripande moderniseringen, det ökande bäddantalet och framför allt den sportiga och hemtrevliga prägel Högfjället i Skidfrämjandets regi genast från början fick, ökades gästantalet år från år. Hårtillbidrog att Statens Järnvägar vid behov och särskilt vid Marieb- och påskhelgerna uppställde äldre boggivagnar på Storliens bangård. I dessa kunde 600— 300 personer bo, och flertalet av dem ut— spisades i Högfjällets matsalar. Påsken 1933 uppgick matgästernas antal till

825. Det var ett under att detta kunde ske på ett så bra som det faktiskt skedde. Visst var det trångt i matsalar och sällskapsrum, men på det goda humöret och trevnaden kunde man ej taga miste.

Tvisten med arrendatorerna

I det föregående har nämnts, att arrendatorerna — 5 till antalet— begärt få friköpa sina arrendegårdar och att deras krav bifallits av ägodelningsrätten. Då ett bifall till dessa anspråk ofelbart skulle leda till att förr eller senare 5 pensionat eller hotell skulle uppstå på dessa gårdar, beslöt skidfrämjandet överklaga underrättens utslag. Målet, som sköttes av advokaten Carl Lundqwist i Stockholm, avgjordes enhälligt i Högsta, domstolen den 10 jan. 1929. Föredragandens betänkande lydte sålunda.

"Med hänsyn till vad upplyst blivitt, bland annat om fastighetens beskaffenhet och de för upplåtelsen gällande villkoren skulle området avstånd uppenbarligen medföra avsevärd olägenhet för huvudfastigheten. Jag (t.f. revisionssekreterare Ericsson), hemställer därför att Kungl. Maj—t måtte, med erinran om innehållit i § 16 av lagen den 13 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavaren, att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, pröva rättvist att, med upphävande av Ägodelningsrättens utslag samt undanröjande klandrade förrättningen lämna Wellanders Aunes, Aronssons, Öfstis och Fagerströms) lösnings— anspråk utan bifall". Kungl. Maj:ts utslag i de fem målen utfärdades den 15/2 1929 (Se nytt juridiskt arkiv nr 5 1929)

arrendetiden för dess gårdar är 50 år räknat från den 5/9 1908. Den Fagerströmska gården har efter värdering inlösts av bolaget, Arrendet är endast 25 4 50 kr. per år. Enligt kontrakten få arrendatorerna ej utan bolagets särskilda tillstånd hos sig inhysa främmande personer. Byggnader avsedda för uthyrning få ej uppföras och serverings— eller handelsrörelse av slag det vara får där ej uppföras. Jakt får ej där bedrivas å hemmanets marker ej heller fiske i dess fiskevatten.

Beträffande fiskerätten i Storlien har på bolagets initiativ en fiskevårdsförening bildats, varvid bolaget påtagit sig kostnaderna för fiske— vården. Gästerna på Högfjället erhålla fiskekort, som berättiga dem att gratis begagna de fiskevatten, som höra till fjällhemmanet. Jakträtten är utarrenderad.

Prinsstugan i Storlien.

För att visa prins Gustaf Adolf Skidfrämjandets uppskattning och tacksamhet för det stöd han och prinsessan Sibylla städse givit den svenska skididrotten, beslöt föreningen och Högfjällets styrelse att som bröllopgåva ge prinsparet en fjällstuga placerad på Skurdalshöjdens sydsluttning. En insamling av medel bland landets skidlöpare hade igångsatts 1932 och gav ett gott resultat 19.160:61 kr. Jämtlands läns invånare svarade för fjällstugans inredning. Stugan överlämnades på Maria Bebådelsedagen 1933 under högtidliga forned, varvid Främjandet representerades av Ivar Holmquist, Carl Svedelius och Gustaf Birch— Lindgren, stugans arkitekt. Landshövding M. Munch af Rosenschöld med maka representerade givarna inom länet.

Prinsparets tack för bröllopgåvan löd sålunda:

"när vi nu återvände efter en härlig vecka i vår hemtrevliga skidstuga i Storlien, vilja vi genom Herr Översten (Holmquist) framföra vårt varmaste tack till alla Sveriges skidlöpare för den storartade gåvan Det var med glädje vi mottogo stugan och det skall alltid bli ett kärt nöje för oss att fara till fjälls och där utöva allas vår kära skidsport. Sibylla och jag Gustaf Adolf.

Det är glädjande kunna omnämna, att prinsstugan på senare år årligen använts av Hagaprincessorna, i år även av deras danska kusiner, Om något år torde den unga kronprinsen, som är hertig av Jämtland, komma att öva sig i skidans bruk i Storlien. Och varför ej sommardag pröva på forellfiske i Stor—och Lill—tävlan, i vilken bolaget har rätt till fiske.

Bånggården.

För att hedra grosshandlare A.M. A:son Bångs minne beslöt dennes maka syster och son, Teodor Bång, Högfjällets verkställande direktör, att på Skurdalshöjden uppföra en raststuga — Bånggården — med plats för 100 personer och överlämna den som gåva till Skidfrämjandet. Stugan har kök och bostad för en föreståndare, Stugan ligger 775 m. ö. h. alldeles intill en kallkälla med gott och rikligt vatten. Inredningen är enkel och praktiskt och i gåvan ingick alla erforderliga inventarier. I stugan är konditoriereservering ordnad under högsäsang.

Bånggården som har ett vackert läge mot söder med milsvid utsikt är för Högfjällets gäster och särskilt för ungdomen en trevlig punkt vid strövtåg vinter eller sommar på Skurdalshöjden. I gåvan ingick även en ny toppstuga av sten, "Vindarnas Tempel", på Skurdalshöjdens krön, 839 m. ö.h. Bånggården invigdes den 24 februari 1934. x

Generalplan för bebyggelsen.

Med tanke på framtida bebyggelse i Storlien har en generalplan uppgjorts främst i syfte att skydda skidterrängen söder— och norrut. Förfrågningar om tomtupplåtelser för sportstugor ha vid olika tillfällen gjorts men avvisats. I samband med byggandet av Högfjällsgården, den nuvarande Danskergården, och Djursholmsgården avsattes ett område väster om dessa gårdar där nu, förutom "Prinsstugan", tre sportstugor äro uppförda, nämligen Bolinders, Bomansstugan och Cellulosabolaget.

För närvarande gälla enligt inteckningsboken följande arrendeavtal nämligen med

1) Banvakten Lars Aune 2) Änkan Karolina Aronsson, 3[^]) vagnkarlen J. Öfsti — resp. deras rättsinnehavare — gällande 50 år från den 1/5 1908. 4) Arrendeavtalet med Gustaf Wellander och hans hustru Maria har den 27/1 1947 förlängts med 15 år och utgår således den 1/5 1977. 5) Arrendeavtalet med fru Margareta Ahlström, numera överlåtitt på Cellulosabolaget, gäller 50 år från 22/12 1931. 6) Avtalet med Eric Bolinder gäller 50 år från 17/11 1936 och slutligen 7) med Ester Boman. numera överlåtet på Ester Bomans stiftelse, gäller 50 år från 17/11 1936.

Statens Järnvägars medverkan vid Högfjällets utbyggnad.

När järnvägsstyrelsen hösten 1932 beslöt ombygga det 30— tal äldre sovvagnar, vilka särskilt vid Marie beb. — och påskhelgerna varit uppställda som logivagnar i Storlien, var det tydligt att detta i allra högsta grad skull komma att inverka på beläggningen och Högfjällets ekonomi. Statsbanechefen Axel Granholm insåg att åtgärden skulle innebära en minskad persontrafik på Storlien om någon ersätt— ning för bortfallet av logibortfallet av logiutrymmet ej kunde lämnas. För att med representanter för Skidfrämjandet och bolaget diskutera frågan önskade Granholm ett sammanträffande i Storlien påsken 1933. Härvid framlade han för herrar 5 vedelius, Bång, Fleetwood och Nordenson ett förslag till samarbete, vilket sett på längre sikt skulle få sin betydelse för vintertrafiken på de norrländska linjerna. Enligt Järnvägsstyrelsens uppfattning härrörde nämligen den konstaterade ökningen av resandetraffiken på Norrland vintertid direkt som en följd av den propaganda för idrott och friluftsliv som då energiskt bedrives över allt i landet — icke minst genom Skidfrämjandets försorg. För att denna trafik skall kunna ytterligare utvecklas syntes det betydelsefullt, att Storlien, som med åren blivit ett alltmer attraktivt och dominerande centrum för skidsporten inom vårt lands högfjällsområden, så vitt möjligt och åtminstone i viss utsträckning erhåller andra logimöjligheter i stället för de som genom sovvagnarnas ombyggnad gå förlorade.

Vid sammanträdet i Storlien meddelade statsbanechefen att han vore beredd söka utverka statsmakternas bidrag till en första utbyggnad av Högfjället i Storlien. Villkoren härför skulle i stort sett vara att S. J. ställde erforderligt belopp till Skidfrämjandets förfogande mot säkerhet av inteckningar i fastigheterna och med bolagets borgen. Statens järnvägar skulle bidra till lånets amortering och förräntning med halva beloppet till dess lånet amorterats. Generaldirektör Granholm trodde på Storliens utvecklingsmöjligheter - här hade man, sade han, fjällen på gården. Statsbanechefen betonade emellertid att de logilokaler, som skulle byggas med hjälp av statsmedel, måste få en logémentsbetonad karaktär. Men han förstod att den större komfort och hygien som är önskvärd och som gästerna nog fordra måste bekostas av Skidfrämjandet och bolaget.

Under påskdagarna 1933 i Storlien, vilka gynnades av önskeväder, deltog Granholm /På Skidor/ vid utseendet av plats för nybygget uppgav flera önskemål som borde beaktas

Så hade han fäst sig vid att skidor voro parkerade på möjliga och omöjliga platser både ute och inne. En rymlig och praktiskt skidhall Måste därför finnas inom den nya byggnaden. Redan från början borde man — framhöll Granholm - utgå ifrån, att en ytterligare tillbyggnad nog bleve behövlig, varför matsalar och ekonomilokaler böra dimensioneras med tanke härför. För att kunna följa byggnadens utformning önskade han, då arkitekt Birch—Lindgren, som uppgjort ett första utkast till en utbyggnad av Högfjället, vistades utomlands, att S. J:s arkitekt Birger Jonson finge uppdraget att utföra ritningar och kostnads— beräkningar.

Skidfrämjandet och bolaget hade nu att ta ställning till detta förslag, vilket, även om villkoren syntes goda, dock innebar ekonomisk risk och ansvar inför statsmakterna. I driftkalkylerna räknade bolaget med 50 % beläggning av de 182 nya platserna under allenast 4 månader av året. Med dåvarande inackorderingpris och kostnader beräknades nybyggnaden ge en avkastning av högst 15.000 kronor. varmed skatter, amortering och räntor m.m. skulle bestridas. Som affär sett var det ett ganska osäkert engagemang. Men efter allvarligt övervägande beslöt Skidfrämjandet icke desto mindre att tacksamt mottaga generaldirektör Granholms med påföljd, att föreningen den 9/9 1933 hos Järnvägsstyrelsen hemställde om ett lån å 350.000 kronor, som skulle förräntas med 4 % och amorteras med 2 % under 28 år, dvs med 21.000 kr. årligen.

Av detta belopp skulle S .J. bidra med hälften. Som säkerhet skulle inteckningar i Främjandets och bolagets anläggningar i Storlien lämnas och för lånesumman skulle AB Storliens Högfjäll teckna borgen.

I beloppet 350.000 kr. ingick icke kostnaderna för utvändiga vatten och avloppsledning samt väg— och dräneringsarbeten, vilka beräknades kosta 75.000 kronor.

Järnvägsstyrelsens hemställan bifölls av statsmakterna. Ur riksdagens skrivelse till Kungl.Maj:t den 21/3 1934 förtjänar följande framhållas

"Tvekan kan visserligen hysas om lämpligheten av att statens järnvägars rörelsemedel investeras i ett företag sådant som det här avsedda, vilket närmast är med hotellrörelse likartat utan att dock vara jämförligt med de å vissa övernattningsstationer befintliga, av statens järnvägar ägda järnvägshotellen. Såsom förmedlare av en alltjämt växande turisttrafik på Storlien måste dock statsbanorna hava att direkt intresse av att goda inkvarteringsförhållanden råda därstädes, och även i övrigt kunna omständigheterna i detta fall betraktas vara av sådan undantagsmässig natur, att betänkligheterna böra få vika.

Enligt vad som vitsordats äro logimöjligheterna i Storlien nu ytterst otillräckliga, vilket medfört att en sådan nödfallsutväg som logering i sovvagnar i avsevärd utsträckning måste anlitas, Då det gällt att finna utvägar till dessa svårigheters undanröjande har ett samarbete med Skidfrämjandet framstått desto naturligare, som nämnda förening redan för närvarande har en turiststation i Storlien, vartill kommer att föreningen på grund av donation avseende att främja sunt friluftsliv och sport — förfogar över så gott som all sådan kring järnvägsstationen belägen mark, som är lämplig för här avsedd bebyggelse.

Så snart beslutet delgivits Skidfrämjandet och bolagets styrelse och de av arkitekt Jonson uppgjorda ritningarna och kostnadsberäkningarna godkänt, träffades avtal med A.B. Korsnäs^h om byggnadernas uppförande i en snabb takt, att de nya lokalerna skulle kunna användas vårvintern 1935. Detta lyckades delvis, och "Nya Högfjället" med 182 logiplatser, matsal, sällskapsrum, kök och ekonomilokaler inkl. bageri, tvättstuga m.m. kunde invigas midsommarafton 1935 av statsrådet Leo i närvaro av generaldirektör Granholm, distriktscheferna E. von Friesen och A. Aalentin, byråchefen E.Malmkvist, som föredragit och berett ärendet i järnvägsstyrelsen, advokaten Carl Lundeqvist, som varit Skidfrämjandets representant vid låneavtalets avfattande, samt representanter för myndigheter och organisationer i Sverige, Norge och Danmark.

Såsom ovan nämnts ingingo å lånesumman icke kostnaderna för utvändiga vatten och avloppsledning m.m. vilka arbeten, liksom grunden, skulle utföras som nödhjälpsarbeten av Statens arbetslöshetskommission. Dessa arbeten blevo väsentligt dyrare än som beräknats, enär under arbetets gång hela partiet under träflygeln bortsprängdes för att erhålla utrymmen för badavdelningen, väntrum, vallningslokal, förråds— utrymmen m.m. Dessa arbeten drogo en kostnad av en 230.000 kronor, vilket belopp Svenska Livförsäkringsbolagets verkst. direktör Fredr. Lambert—Meuller, undertecknads färdkamrat på skidor i Jämtlandsfjällen i början av seklet, lovade hjälpa oss anskaffa. Han framhöll att, han gärna ville göra detta. därför att Skidfrämjandet gjort så mycket för folkhälsan i vårt land. Enligt hans mening borde de svenska livbolagen kunnat skänka föreningen det behöfliga beloppet. Så väl gick det ej, men 12 livbolag lämnade föreningen och bolaget ett amorteringslån å 230.000 kronor att förräntas efter 3,6 % och amorteras med 2 % under 28 år. Hela Nya Högfjället kostade 670.000 kronor varav 580.000 kronor äro långfristiga lån. Återstående kostnader ca 90.900 kronor. betalades under de följande 5 åren. En utförlig beskrivning av "Nya Högfjällets " tillkomst har undertecknad lämnat i "På Skidor" 1935. sid 361 ff. Tilläggas bör att "Nya Högfjället" byggdes under lågkonjunktur — åren 1934—35, då alla kostnader voro synnerligen låga.

Den andra utbyggnaden av Högfjället.

Generaldirektör Granholm fick rätt, när han förutsåg att en ytterligare utbyggnad skulle bli behövlig. Antalet gäster å Högfjället var år 1934, således före "Nya Högfjällets" tillkomst, 2795, 1935 3.949, 1936 4.273 och 1937 4.500. Då ett stort antal gäster måste avvisas på grund av bristande lokaler, anhöll Skidfrämjandet den 11/11 1935 hos Järnvägsstyrelsen, att ett nytt lån å. 450.000 kronor måtte utverkas hos statsmakterna för en ytterligare utbyggnad av Hög— fjället i Storlien. Detta lån skulle förräntas och amortera efter samma grunder som det 1934 beviljade lånet. Vid en normal utveckling av besöksfrekvensen hade det varit önskvärt uppskjuta varje nybyggnad till dess ökad erfarenhet vunnits rörande resandetrafiken på Storlien, men så som förhållandena utvecklats sig, hade föreningen efter prövning av alla på frågan inverkan faktorer kommit till den uppfattningen, att något snarast borde göras för att skapa ytterligare logimöjligheter i Storlien. Föreningen framhöll att den icke hade möjlighet att inom överskådlig framtid Storlienanläggningen med mindre hjälp kunde erhållas av S.J. i form av ett lån motsvarande byggnadskostnaden. Generaldirektör Granholm ställde sig åter välvillig till projektet och ingav den 7 jan. 1936 förslag i ärendet, Även denna gång var byråchefen E. Malmkvist föredragande i järnvägsstyrelsen. Men förslaget väckte denna gång stark opposition hos representanter för hotell och pensionatsrörelsen i Jämtland, vilka avstyrkte skidfrämjandets ansökan Länsstyrelsen, som anmodats yttra sig i ärendet, fann pensionatsinnehavarnas uppfattning, att staten på ett partiskt sätt skulle gynna ett privat företag till förfång för andra pensionat och hotell i västra Jämtland, icke sakligt grundad. Länsstyrelsens utredning, som intogs i Kungl.Maj:s proposition den 5/3 1937, gav vid handen, att erinringarna knappast vilade på sakens grund. Järnvägsstyrelsen hävdade att då ett samarbete med en ideellt arbetande riksorganisation som Skidfrämjandet kunnat stabiliseras till S.J.:s fördel, vore det ur S.J. :s affärssynpunkter oklokt att avvisa att fortsatt och ökat samarbete som sett på längre sikt, förvisso skulle bli av ej oväsentlig betydelse för vintertrafiken på de norrländska linjerna.

Såväl länsstyrelsen som Kungl. byggnadsstyrelsen ansågo att ett så omfattande sammanhängande komplex i ett skulle innebära, att en eventuellt utbruten eldsvåda snabbt skulle få en allvarlig karaktär, Byggnadsstyrelsen föreslog därför att den nya flygel byggnaden skulle utföras i brand säker konstruktion. Den härav föranledda kostnadsökningen, 65.000^ kronor. förklarade sig Skidfrämjandet kunna godtaga. Även Byggnadsstyrelsen hade i sitt utlåtande tillstyrkt det nya lånet under motivering, att såväl S.J.:s intressen som en ur folkhälsans syn— punkt gagnande verksamhet förvisso skulle främjas genom att ett ökat antal personer bereddes möjlighet kunna komma till fjälls under sin semester.

Statsutskottet tillstyrkte den Kungliga propositionen men med många reservationer. i vilka yrkades på ytterligare utredning i syfte att sporthem eller turisthärberge av enkel typ. När ärendet den 12 maj 1937 behandlades i kamrarna. blev det en lång debatt. När man efter 15 år nu läser, vad oppositionstalarna yttrade i ärendet är det med tillfredsställelse man konstaterar, att Järnvägsstyrelsens optimism icke var oberättigad. Huvudmotionären (Herr Annér i

Östersund) mot förslaget sade bland annat att han i fråga om Skidfrämjandets propaganda för skididrotten blivit en liten smula stenåldersmässig i sin uppfattning. Han ansåg nämligen att vi snart nått den punkten då det icke är nödvändigt med en stor propaganda vare sig för skidåkning eller annan sport. Han menade närapå att man borde förhindra att den mänskliga enfalden i det sammanhanget får ta sig alltför generant uttryck. Herr Annér hänvisade bland annat till att fäbodsförläggningen i Härjedalen visat sig ha stor attraktionskraft, vilket tydde på att folk nöjer sig med enkla förläggningar. Statsutskottets talan fördes av ordföranden, herr Anderson i Råstock, som bl.a. framhöll att, då herr Annér förmenade, att Storlienfjällen voro olämpliga med hänsyn till Golfströmmens närhet medan man på Frösön hade Pettersson Berger som speciell dragningskraft, ja, då visste utskottsordföranden inte riktigt, om det kunde löna sig att fästa avseende vid skälen mot utbyggnadsförslaget. Ur kommunikationsministerns, statsrådet Forslund. anförande vill jag framhålla följande. Skidfrämjandet hade genom 1934 års beslut kommit att betraktas som en samhällsnyttig institution, som från statens sida torde understödja. När detta nu kan ske på så sätt, att man samtidigt som detta ägt rum, även gynnat det stora företag som, heter S.J., är det bara gott och väl. Så länge vi har S.J. med de uppgifter som föreligga nämligen att på bästa möjliga sätt tillfredsställa den resande allmänheten och samtidigt få ett gott ekonomiskt resultat av driften, kan man ej säga annat än att det är ett statsintresse att skapa just förutsättningarna för vinnande av nämnda syfte. Statsrådet slutade sitt anförande med följande kläm.

"I all korthet vill jag tillägga, att om frågan enbart begränsats till att bemyndiga S.J. att använda 14.500 kronor för att utöka trafiken, så skulle jag vilja se den man, som stiger upp och säger att S.J.:s ledning icke borde få lov att använda detta belopp i sitt företags intresse. Om nu detta intresse råkar sammanfalla med en annan parts— i detta fallet Skidfrämjandets — varför ska vi då vara så ensidiga, att icke denna andra part även skall kunna få nytta av en åtgärd, som vidtagit a till egen fördel? Den

frihet S. J. begär är av 'det slag, att den bör kunna medges av riksdagen." Med stor majoritet bifölls Kungl. Maj:ts förslag av riksdagens båda kamrar.

Har S.J. engagemang i Storlien varit lönsamt för staten?

Statens järnvägars överrevisor upptog denna fråga till behandling i sin berättelse rörande granskningen av S.J:s räkenskaper och förvaltning under år 1945. Ärendet remitterades till Järnvägsstyrelsen, som 6 juni 1947 gav sitt yttrande.

Styrelsen framhåller att det mött betydande svårigheter att siffermässigt lämna svar på frågan, men att en ökning i resandetrafiken på Storlien ägt rum, sedan turistanläggningarna därstädes finge sin nuvarande omfattning, framgår med all tydlighet. Under åren närmast före den senaste utvidgningen (1938) uppgick antalet gäster till medeltal 4470 per år, vilket antal år 1940 ökat till 6150. Denna till 37.5% uppgående ökning torde dock icke enbart kunna tillskrivas det ökade antalet logiplatser utan torde i viss mån vara en följd av den ökning i turisttrafiken och reselivet över huvud taget, som inträtt under de senaste åren.

Med stöd av Högfjällets hotelljournal för år 1946, av vilken gästernas hemorter framgår, har uttrönts att S.J. av dessa turistresande haft en årsinkomst av ca 400.000 kr., varvid antagits att samtliga rest i 3 klass. Jämföras denna inkomst med motsvarande från tidigare år kan ökningen av biljettinkomsten till Storlien uppskattas till ca 80.000 kronor per år.

Ökningen i biljettinkomsten från tiden före den första utbyggnaden (1935) är givetvis än större och kan, med ledning av uppgifterna över gästantalet och logivagnarnas utnyttjande år 1934, beräknas till 180.000 kronor per år.

Järnvägsstyrelsen avslutar sitt utlåtande sålunda:

Under alla förhållanden lämnar utredningen en bekräftelse på riktigheten av den uppfattning, som på sin tid föranledde styrelsen att tillstyrka ekonomisk medverkan från S.J:s sida till utbyggnad av turistanläggningen i Storlien i form av dels lån, dels årliga bidrag, tillsammans 25.100 kronor, till dessas förräntning och amortering. Att beakta i detta sammanhang är vidare, att de sålunda utbyggda turistanläggningarna även tillfört S.J. ökade inkomster av gods — exempelvis livsmedel och dylikt — och att de dessutom indirekt haft sin betydelse, i det att de möjliggjort förbättrade tågförbindelser på linjen väster om Östersund, vilka i sin tur medfört en ökad resefrekvens icke blott till Högfjället utan även till andra utmed nämnda järnvägslinje belägna turistanläggningar.

Den sportsliga utrustningen.

Det har framhållits att mera kunnat göras härför än som skett. Det är så lätt framställa önskemål men många av dem skulle kostat betydande belopp. Vad har då åstadkommit?

För skididrotten, som är huvudsaken i Storlien, ha märkesspår och utflyktsleder ordnats i stor utsträckning. Flera teknik— och slalom— backar har anlagts, varav en med skidlift (1942), den andra i sitt slag i vårt land, 475 m. höjdskillnad. En mindre hoppbacke byggdes 1947 med bidrag av Skolidrottskommittén. Sportintendent och utflyktsledare stå till gästernas fria förfogande liksom skidskolan. Särskild räddningstjänst är ordnad med sjukvårdspulkor ute i terrängen. Anläggandet av källbackar och en skridskobana med elbelysning liksom elbelysning i någon av teknikbackarna ha diskuterats. Egen sportaffär med uthyrningsskidor finnes. Detta är det viktigaste för vinteridrotten.

Sommartid är det fotvandringen som dominerar friluftslivet. Härför är synnerligen väl ordnat genom vägnätet på Skurdalshöjden. Sportfiske i egna vatten finnes och bör kunna ökas genom redan igångsatt ökad fiskvård. Friluftsbad är ordnat i den närbelägna baddammen, Kanoter finnas för uthyrning. Krocket— och badmintonplaner finnas och det är meningen förbättra dessa. Även tennisbana har diskuterats. Åt växt och naturskydd har omsorg ägnats.

Både Skidfrämjandet och bolagets styrelse ha full förståelse för vikten av att allt som göras kan för att främja idrottens och friluftslivets vitala intressen i Storlien blir gjort.

Krigsåren 1940 — 1945.

Rörelsen i Storlien drabbades hårt av händelserna under andra världskriget. Under april -augusti 1940 var Högfjället helt rekvirerat av de militära myndigheterna och dessutom vid flera tillfällen.

Under hela kriget rådde vistelseförbud i Storlien dock så, att vistelsetillstånd kunde erhållas efter ansökan hos Länsstyrelsen i Östersund. Långvariga förhandlingar måste föras för erhållande av ersättning för slitage i det avbräck i rörelsen, innan en ersättning av tillhoppa 42.279:22 kr. kunde erhållas — ett belopp som var avsevärt mindre än vad bolaget hade begärt. Järnvägsstyrelsen erbjöd bolaget under hand genom S.J. revisor i bolaget, byråchefen Malmkvist, att söka anstånd med erläggandet av annuiteterna enligt låneavtalen, men bolaget och Skidfrämjandet tackade nej till erbjudandet, vilket skulle rubba amorteringsplanerna. Utdelningen, 5 % till preferens aktieägarna, uteblev två år med då denna utdelning är ackumulativ, har den reglerats, varför någon eftersläpning betr. utdelningarna till preferensaktieägarna — årligen 6.250 kronor — ej längre föreligger.

Bolagets ekonomi.

Skidfrämjandet fick Storliens fjällhemman skuldfritt av friherrinnan Falkenberg men i ett mycket bristfälligt skick. Det kostade bolaget och föreningen mycket att få Gamla Högfjället reparerat och moderniserat. Tack vare Statens Järnvägars hjälp åren 1934—1938 kunde Storliens kapacitet snabbt utvecklas. Utan S.J. hjälp hade Högfjället varit dömt att stå stilla, vilket ju aldrig är bra för ett företag. Trots de svåra åren 1940—1945 har bolaget kunnat icke blott fullgöra sina åtaganden gentemot Statens Järnvägar och andra långgivare utan även av egna förnyelsefondmedel utföra väsentliga förbättringsarbeten och nyanläggningar, bland vilka följande äro av den storlek att de här böra nämnas.

I Gamla Högfjället ha matsalarna, sällskapsrummen, köksavdelningen m.m. rivits. Kursmatsalen har ändrats till Kongresssal och ett sammanträdesrum i anslutning härtill ordnats. Flertalet rum i Gamla Högfjället disponeras nu av personalen. I Nya Högfjällets matsal måste ofta tre serveringar dagligen ordnas, varför en tillbyggnad till matsalen var nödvändig för driften. Samtidigt byggdes nya sällskapsrum och två personalsalar, köket elektrifierades och fick ökad maskinell utrustning, varför utom ett modernt elektriskt bageri togs i bruk. Tvättinrättningen har utvidgats och försetts med nya eller moderniserade maskiner. Viktigast av allt var dock att oljeeldning kunde införas år 1947, varigenom de tidigare abnormt höga uppvärmningskostnaderna kunde nedbringas.

Då den närmaste skidterrängen är av vital betydelse för Högfjället inköpte bolaget 1951 för 28.000 kr. ett c:a 72 tunnland stort område på vägen till Storvallen. Detta gränsar omedelbart intill Högfjällets marker. Genom detta köp fick bolaget bl.a. fiskrätt i Lill—Tävlan.

Av lånen till S.J. och de 12 livbolagen ha följande amorteringar gjorts, nämligen å det första lånet till S.J. å 350.000 kr. 105.882:57 kr pr den 15/1 1952 (184.117:43 kr. återstå), På det andra lånet till S.J. å 515.000 kr ha amorterats 163.176:91 kr pr den 15/7 1952 (351.823:00 återstå). Av dessa amorteringar har bolaget erlagt hälften och S.J. enligt låneavtalen hälften. På lånet till livbolagen — 230.000 kr — för vilket bolaget ensam svarar, ha 67.950:05 kr amorterats. 162.049:95 återstå). Bolaget har således för egen del å dessa 3 lån under åren 1935—1952 avbetalat inalles 232.479:78 — en betydande prestation.

Bolagets nuvarande omslutning uppgår till ca 987.000 kr per år. Taxeringsvärdet var den 1/1 1952 1.292.000 kr och brandförsäkrings—värdet 4.523.000 kr inkl. inventarier.

Männen i ledningen

Förutom bolagets verkställande direktör, herrar T. Bång och G. Fries, vilka självfallet ägnat Storlienanläggningen mycket stort och kunnigt intresse, må här särskilt framhållas de representanter i bolagets styrelse, vilka Järnvägsstyrelsen därtill utsett, nämligen distrikt— cheferna Erik von Friesen, Arvid Valentin, Lennart Pålson, Axel Paulson, Martin Blomberg och Harry Palm samt deras medhjälpare i Östersund, bland vilka elektroingenjör H.Eije varit till ovärderlig hjälp vid planläggningen och skötseln av allt det elektriska. Många andra SJ— män skulle här kunna nämnas och främst av dessa generaldirektör Axel Granholm, initiativtagaren till Högfjällets i Storlien utbyggnad åren 1934 — 1938.

Åran av att Storlien blivit vad det är i arkitektonisk utformning tillkommer under första tiden arkitekten Gustaf Birch—Lindgren och för tiden efter 1934 arkitekten Birger Jonson. Nya Högfjället har, när det gällt byggandet av liknande anläggningar, studerats av in— och utländska arkitekter och fackmän på det turistiska och sportsliga området. Omdömet har alltid blivit, att Nya Högfjället är en mönsteranläggning.

Konstnären Einar Forseth har från allra första stunden ägnat tid, krafter och skaparglädje åt Högfjället både det gamla och det nya. Överallt kan man glädja sig åt hans ljusa färger och originella skapelser och nu senast åt den bildvävnad, gobeläng, som i dessa dagar skall invigas efter många års väntan. Konstnärinnan Ulla Cyrus, Borås kan förvisso känna sig nöjd med sitt verk, där det placerats i Nya Högfjällets caféavdelning.

General Holmquist gör i en för på Skidor 1953 skriven artikel följande erkännssamma uttalande om direktör Fries och tillsyningsman Johanssons verksamhet i Storlien.

Under åren 1935—1952 har Gunnar Fries som verkst. direktör svarat för ledningen av Högfjället, Under dessa 17 år ha vi haft 5 1/2 års världskrig samt de minst lika påfrestande efterkrigsåren, Under denna tid har Högfjället byggts ut till Nordens största turiststation. Mest betydelsefullt är det dock, att den anses oöverträffad i fråga om ordning och allmän trevnad. Då Fries vid jubileumsårets utgång på egen begäran lämnar sin direktörsplats, har han fått mottaga många bevis på Högfjällsgästernas stora uppskattning av hans gärning. Styrelsen har som tecken på sin erkänsla och tacksamhet utverkat Patriotiska sällskapets stora guldmedalj, som skall överlämnas till Gunnar Fries vid jubileums—högtidligheten den 23 augusti 1952.

När Främjandet övertog Högfjället, följde tillsyningsman Johan Johansson med. Född och uppvuxen i fjällbyggen, känner han denna som få. Redan år 1910 hade han, ehuru mer tillfälligt, knutits till dåvarande Högfjällspensionatet, där han sedan år 1926 varit fast anställd. Pålitlig, kunnig och arbetsam har han varit en ovärderlig tillgång. Då han nu på egen begäran lämnar sin tjänst, har styrelsen som tecken på uppskattning och tacksamhet utverkat Patriotiska sällskapets guldmedalj, som skall överlämnas vid jubileet.

Bilvägen till Storlien.

Frågan om framdragande av bilvägen från Enafors till Kopperå i Norge via Storlien har tidigare diskuterats, och länsstyrelsen i Östersund har ställt sig positivt till denna tanke. Den nuvarande bilvägen till Trondhjem över Skalstugan och Levanger verkar ej lockande på bilturisterna, vilka ogärna resa två gånger samma väg. En rundtur genom Nord och Sörtrönderlagen på den norska sidan om gränsen skulle helt säkert inbuda svenska turister till besök i Trondhjem i större antal än som nu sker.

Denna fråga torde även för besöksfrekvensen i Storlien sommartid ha stor betydelse, varför det är önskemål av första ordningen, att denna bilväg kommer till stånd.

Uttalanden om Storlien.

Det saknas ej uttalanden om Storlien i svensk litteratur och press. De äro många, i regel objektiva och riktiga. Bara en uppräknig av författarna till de viktigaste uttalandena skulle fylla flera sidor i denna urkundshandling.

Jag tillåter mig i allra största korthet återge några strofer av några mera kända personers uttalanden.

Oscar Levertin

Så skildrar skalden Oscar Levertin i hänförda ordalag sina intryck, djupare sett inlevelser från Storlien en sensommardag under 1890—talet. Han prisar den säregna naturskönheten och luftens lätta, nästan andelätta friskhet, Alldeles särskilt är det solnedgångarnas praktfulla skådespel, som fångat hans skaldeingivelse och hans hjärta. På Levertin gjorde den stora ron och stillheten däruppe ett dominerande intryck, något som hör all fjällvärld till.

Verner von Heidenstam.

skriver år 1698 från ett besök i Jämtlands västra fjälltrakter : Åre är nog vackert, ja, överraskande vackert. "Det är ett sant Tyrolen, om också med ännu härligare luft och klarare fast hårdare och dystrare färger, men det är vackert just på det sätt som en kurort bör vara för att med tiden få ett stort rykte och många gäster.

En dal förblir dock alltid en dal, och man gläder sig där mest åt att stirra upp mot höjderna. Det är på längden det tryckande och ledsamma med en bostad i dalen, att man aldrig får någon riktig trevnad och ro för den allra översta toppen. Det blir ett liv i trängtan.

Nej, Storlien, Storlien det är av allt vad jag ännu sett i Sverige det mäktigaste. Man kunde säga så här: Vår herre skapade Åre efter människornas smak för att de skulle få ett behagligt tillhåll uppe mellan bergen. och särskilt tänkte han därvid på att gestalta landskapet efter berömda utländska förebilder, ty han insåg att svenskarna icke annars skulle kunna uppskatta det. Han känner oss bättre än vi honom. Under tiden byggde emellertid demonerna Storliens vilda högslätt. De tröttnade icke att tumla fram i snöstorm och hagel över de ödsliga vidderna och märkte icke, att just där de brottades som ursinnigast, där stod Han själv närmast och beskådade från fjällkammen förnöjt deras lek."

På Storlien ville Heidenstam en gång bygga sig ett hus, när han blev gammal och trött på allt det andra här nedanför. Det blev dock ej så. Karolinernas diktare vilar i Östergötland vid Övralid, hans sista hem.

Erik von_Wolcker.

Storlienbesökaren under mer än 30 år, skriver i På Skidor 1931 : "Det första alltid bevarade och lika mäktiga intrycket hos den som lärt sig känna och älska Storlien i vinterskrud och så kommer dit, sedan sommaren följt våren i spåren, är förnimmelsen, hur förändrat och olika allt ter sig för ens blickar. Förändringen i färg från vitaste vitt till frodigaste grönska verkar förtrollning, men icke mindre påtaglig och underbar verkar förskjutningen i kontureernas

linjespel från stelt och brant till lättaste mjukhet. Kanske märkligast te sig de förändringar, som ravin— och kanjonformationerna kring Storlien undergått, när snötäcket dragits av. Stiglös är väl också sommartid leden i dessa mäktiga terrängformationer invid blänkande vatten, men om någon svårframkomlighet kan ej vara tal. och hur mycket rikare nyanserad och mer månggestaltig tar sig ej denna landskapsbild än den som vintern gett. Vinterdräkten gömmer så mycket som sommaren låter leva upp och stå fram för åskådaren. Varenda klippa och sten, varje ravin blir :ju, fri från vinterdoket, något för sig och där man vintertid endast såg samlade helhetsbilder vilar nu sommardagern över en frigjord natur med en mångfald ökade skönhetsvärden Mäktiga fjärrsnyer över blånande vidder och fjäll. som endast delvis lagt av vinterklädnaden, en oräknelig mängd av speglande vatten och muntert porlande bäckar fröjda ditt sinne, och sommarens rika blomsterskatter fägna ditt öga."

Elli Björkste'n

Den kända gymnastikinspektrisen Elli Björkste'n Helsingfors skriver efter en tids vistelse i Storlien följande: För trötta, utarbetade nerver kan man väl knappast finna en bättre ort än

Högfjället":

Storliens höjdläge, dess underbara luft, dess storslagna natur, där vidderna hänfört och fjällfloran med sina färgtoner smeka ögat, göra vistelsen i det fria så tilltalande, att icke en den sjuka och mest deprimerade människa kan låta bli att så mycket som möjligt njuta av vistelsen ute i sol, luft och natur.

Det är med uppriktigt hjärta jag lyckönskar Skidfrämjandet till det stora arbete, den gjort och den offervillighet den visat, då det gällt att åstadkomma ett i allo förträffligt hem för vila och rekreation om somrarna, men även för den vackra idén att under vinterferierna öppethålla ett hem, icke allenast för de många hundraden lärare och ungdomsledare, som söka sig till de utmärkt organiserade skidkurserna där uppe, kända och uppskattade långt utom Sveriges gränser, utan även för alla dem, som älska ett friskt och hälsosamt vinterliv på skidor. Ett sådant storstilat arbete är värt beundran och blir säkert till välsignelse för land och folk."

Carl Svedelius

en av initiativtagarna till Skolungdomens fjällfärder, skriver om en solskensdag i Storlien i mars 1932 bl.a. följande.

Hur kommer det om ännu ett kvartssekel att se uti detta rikt benådade fjällcentrum? Det har onekligen framtiden för sig med hart när obegränsade möjligheter. Inkvarteringsproblemet kommer att ställa stora krav på svensk organisationsförmåga. Men det skall nog lösas av dem som följa i pionjärernas spår. Lyckliga de som få fortsätta detta löftesrika arbete till gagn för nya generationer av dådlysten ungdom.

Arvid Björkman.

läkaren och Storlienvännen, som under en lång följd av år tillbringade sina semestrar i Storlien. framhåller, "att ett nyttigare och nöjsammare sätt att tillbringa sin ledighet näppeligen finnes än att förlänga den till turiststationen i Storlien. För den som är utarbetad och trött och i behov av vila från arbete och människor, kan egendomligt nog på ett frekventerat ställe som Högfjället försvinna i mängden om man vill, isolerad, fast omgiven av medgäster. Man kan söka vederkvickelse och vila efter sitt eget behag. Högfjället har för mig inneburit begreppet hem med personlig omvårdnad från ledningens och personalens sida.

Unga, gamla, stugsittare, idrottsmän, alla kunna finna vad de söka och behöva av rekreation, vila och nöje under sin vistelse på Högfjället och detta vare sig de uppträda som "löshästar", i familj eller i kottier. Måtte Högfjället få utvecklas i samma anda som nu och få allt flera gäster, det är min varma önskan."

Elin Hedberg

har i flera artiklar i På Skidor skildrat sina intryck och inlevelser från många års strövtåg i Storlienfjällen. De väl— skrivna artiklarna röja hennes nära släktskap med Frans Hedberg, fadern, och med Tor Hedberg, brodern. Elin Hedbergs artiklar böra därför läsas av dem som önska få veta mera om Storlien än vad jag här kunnat antyda.

Elin Hedbergs dikt

Jag kan ej sluta denna Storlienkrönika bättre än med att återge Elin Hedbergs lilla dikt "Julidag på Skurdalshöjden" i på Skidor 1935.

Fram mellan fjällglim och gyllenbräcken slingrar sig lekfullt den
glittrande bäcken, gnolar sin visa, fri och glad för ripmor med duniga
ungars rad.
Det är soldis över de blånande fjällen, skuggor och dagar skifta och
fly.—
Det blir kanske alpglöd på Snasen mot kvällen? Och i morgon skall åter
en julidag gry.

Bänkarna

På 1890—talet (1927) förstördes — gjordes åverkan å bänkarna, vilket föranledde änkefru Selander att avstänga allmänheten från tillträde till Skurdalshöjden. Grinden mellan järnvägens och norska hotellets område spikades igen.

Stora flertalet av bänkarna hade kommit till tack vare gästernas i järnvägshotellets försorg, varför stor animositet rådde mellan de olika hotellens gäster. Norska hotellet försökte få upp järnvägshotellets gäster till sig, men det lyckades inte i någon större utsträckning, ty det ansågs att maten var bättre på järnvägshotellet än på norska hotellet.

Grinden kom emellertid bort och "plakatet" nedtaget genom gästernas i järnvägshotellets försorg såsom varande olagligt.

Oskar Ekman med sonen Oskar gästade ofta Storlien, och ville att platsen skulle användas som rekreativort för klena (ej bröstklena) och nervösa människor — något som också mycket kraftigt framhölls av Dr. Westerlund. Den yngre Oskar Ekman, som sedermera blev ägare till Bjärka-Säby i Östergötland, var som ung mycket klen men återvann här i Storlien hälsan.

Vägsystemet

Vägsystemet å Skurdalshöjden skapades av överingenjör Danielsson. Han var född i Fröskog och dog 1901. De sista åren var han mycket klen och kunde ej gå utan åkte i rullstol.

Fröken Carlholm:

Kartriterska vid Generalstaben och mycket intresserad av bänkarna.

Olles bänk

Stationsskrivare Olssons plats, Samlingsplats för järnvägs— herrarna där en och annan grogg eller halva punsch, måhända flera förtärdes.

Lycka på färden.

Troligtvis den första som fanns.

Sakta i backarna

En känd affärsman Flensburg hade alltid bråttom och pratade i ett. Vid ett tillfälle föll han omkull och skadade sig i sin arm. Dr Westerlund föreslog att en bänk skulle sättas upp med namnet Sakta i backarna.

Generalens bänk

General Carl Munks bänk. Han började som artilleriofficer och slutade som generalbefälhavare för II arméfördelningen.

Finska bänken

Grevinnan von Willebrand född Creutz, bodde i Enköping och Djursholm. Dog i Finland.

Förmaket

hette förut Norska bänken, men ändrades, antagligen efter 1905, till förmaket.

Trekanten

Kallades en tid för Middags bänken. En direktör Olsson från Stockholm, som bodde på hotellet och sköttes av dr Westerlund, beordrades av Westerlund att på platsen ifråga vistas ett visst antal timmar och där intaga sin lunch(i regel biffar) som bars upp från hotellet. Detta förargade dr Olsson, som i hög grad var kolerisk, men han vågade ej bryta mot föreskrifterna. Dr Olsson svor och åt och värre blev det när övriga gäster, som fick reda på förhållandet gingo dit upp och beskådade Olsson, när han intog sin lunch. Hans sköterska förtvivlad.

Lagerlunden

Byggs av godsägare och kammarherre Gustaf Lagerfelt i Lagerlunda. Han var här första gången 1888 och sista 1921, han dog 1923. Ursprungligen funnos här flera bänkar. Herrskapet Lagerfelt höll varje dag jour på f.m. då honoratiories bland gästerna togos emot och då diskuterades gårdagens händelser.

Taburetten

(hade från början kryssben byggdes av generaldirektören för postverket, statsrådet Ernst Crusenstierna.

Doktors bänk

(doktor Westerlunds bänk), något undanskymd från allmänna stråkvägen. Där satt dr Westerlund i sin blåa regnkappa, svarta slokhatt och med cigarr i munnen och kontrollerade sina patienter. Var det någon som gick för fort eller ej följde givna direktiv tillkallades han (hon) och fick sig en skrapa.

Dr Westerlund var synnerligen omtyckt — ja, delvis avgudad. Folk kunde taga bort hans bortkastade cigarrstumpar och gömma dem i askar o.d. såsom minnen.

Farbror Ö:s bänk

Postilion Östrand åkte med järnvägsposten mellan Östersund och Storlien. Han var en äldre, lång och mager man med polisonger. Ingen begrep sig på honom, men han var snäll och oförarglig.

Jeannes bänk

(Lowin)

Hvisslingsbänken

Byggd av bergsingenjör C.G.von Flandt.

Uggleboet

Byggdes av fröken Adolfin Uggla.

Gordiska knuten

på gamla vägen förbi uggleboet byggdes av polischefen i Helsingfors Gordie. Han tjänstgjorde under Bobrikoffs tid och blev fängslad.

2:dra vindskyddet (Kråkslottet)

Byggdes av kapten Krook och kallades därför "Krookslottet" senare för kråkslottet". Radiumkällan

Gjordes i ordning av Svante Tjeder (konstnär)

Friskt mod

Byggdes av kammarrättsrådet Åbergh och den var målad i rött och blått. Ursprungligen stod det på bänken: Friskt mod i gossar blå, och i alla flickor små. Åbergh var en äldre vithårig herre med lockigt hår och blå ögon. Alla ungdomars vän, framförallt de unga damerna. Samlade alltid ungdom ikring sig, då han satt på sin bänk.

Louises bänk

Lagerfelt gift Wachtmeister.

Tyska bänken

General von W.

Prostarnas bänk

Ewers — kyrkoherde i Norrköping, Grönstrand — prost i Åbo (gift med Hortense von Willebrand), Hemberg — Skövde.

Stinas bänk

Stina Svalin bodde i Enköping och var lungsjuk, Hon var en rättfram och redig människa och spelade en stor roll i livet i Storlien under dr Westerlunds tid och var en god hjälp åt honom. Blev sedermera värdinna hos stadsläkare Floderus i Enköping (svåger till Westerlund)

Vilja är kraft

19 11/8 02 Fröken Karlholms bänk.

Gustenhäll Augusta

Lagerfelt.

Jaquette

(Mannerfeldt) En fin och älskvärd människa, som var omtyckt av alla
Eerkade gammal karolin.

Hedda von Rosens bänk

Hon var född Lagerberg.

Azalea

Häradshövding Axel Cronholm (ägare av Jönköpings juridiska byrå) anlidade snickare från Enafors för att låta bygga denna bänk, som målades rosa liksom Fjällbruden. Cronholm var ett stort original.

Namnförändring

Norska hotellet

Tvenne norska familjer (Selander och) byggde "Norska hotellet" år 1880.

Storliens_sanatorium

ändrades snart nog enär bröstsjuka ej togos emot och ändrades till

Storliens pensionat

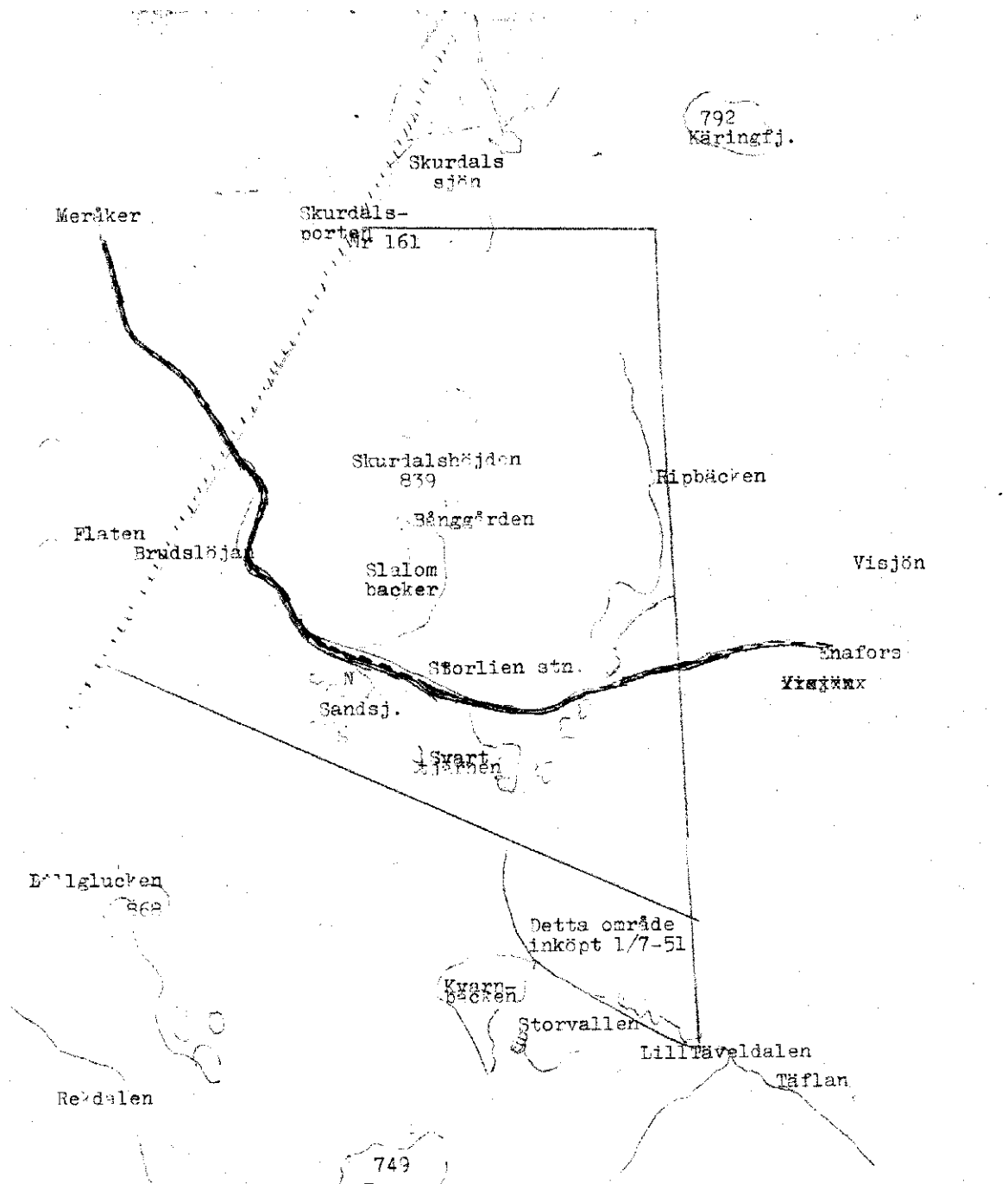
Högfjällspensionatet

från år 1905.

Storliens Högfjäll

från år 1928.

Karta

Kartskiss visande Storliens fjällhemmans läge och storlek i ungefär skala 1:50.000.
 På en gammal karta anges den ~~nya~~ gränslinjen vara ca 3.100 meter och gränsa till Gråsjöliens ägor. Den södra ca 6.400 meter, gränsande till Olof Jonsons i Enkroken nybygge, den södra, exkl. det nyinköpta området ca 6.400 meter, gränsande till lilla Teveldals nybygge och den västra lika med gränslinjen 5.500 meter. Ägo gränse således 21.4 kilometer, vartill kommer ägo gränsen för det nyinköpta område ca 2.6 km eller totalt ca 24 kilometer. (Kartmaterialet synnerligen ofullständigt.)